

Jaarverslag 2021

STICHTING HET ZUID-HOLLANDS LANDSCHAP

Zuid-Hollands Landschap natuurlijk dichtbij

Voorwoord	3
Inleiding	5
1. Bestuursverslag	6
2.1 Doelstelling, missie en visie	7
2.2 Doelrealisatie	8
2.3 Financieel beleid	8
2.4 Belangrijkste risico's en onzekerheden	11
2.5 Governance	14
2.6 Integriteit	17
2.7 Communicatie met belanghebbenden	18
2.8 Verwachte gang van zaken	18
2.9 Maatschappelijke aspecten van ondernemen	19
2.10 Corona	19
2. Toezichtsverslag	20
3. Activiteitenverslag	23
3.1 Natuurontwikkeling	24
3.2 Regio Eilanden	27
3.3 Regio Kuststreek	29
3.4 Regio Veenweiden	31
3.5 Vrijwilligers & De Groene Motor	33
3.6 Marketing, communicatie & fondsenwerving	35
3.7 Bedrijfsvoering & financiën	37
4. Jaarrekening 2021	38
5. Overige gegevens	63
6. Bijlagen	68

We groeien door, we gaan door

Vorig jaar sloot ik mijn voorwoord af met: 'Een snel groeiend aantal mensen weet ons te vinden. Onze missie - bouwen aan een groener en gezonder Zuid-Holland - is actueler dan ooit. Met onze deskundige medewerkers, betrokken achterban en bevlogen vrijwilligers gaan wij daar absoluut mee door.' Ik kan met een gerust hart en met trots stellen dat wij dóór zijn gegaan; wat u in dit jaarverslag 2021 leest getuigt daar ook van.

Toename

Gemakkelijk was het in 2021 niet, zo bleef de coronacrisis ons parten spelen. Een aantal ontwikkelingen verliep daardoor minder voortvarend dan we hadden gepland. Wel merkten we dat mensen onze natuurgebieden steeds beter wisten te vinden. Het aantal bezoekers bleef toenemen en onze boa's en boswachters waren daar beter op voorbereid dan in het begin van de coronacrisis. Een kritisch punt bleef jammer genoeg de recreatiedruk op onze prachtige weidevogelgebieden (rust tijdens het broedseizoen is daar zó belangrijk).

Wensboom

De groeiende belangstelling voor natuur zagen wij ook vertaald in een flinke toename van het aantal Beschermers en in buitengewoon succesvolle giftenacties. Deze mooie resultaten zorgden voor meer financiële armslag en toonden aan dat het draagvlak voor het werk van onze organisatie groeit.

Dat bleek bijvoorbeeld ook uit het feit dat onze oproep om een steunbetuiging te tekenen voor meer beschermde natuur ruim 20.000 keer getekend werd. Begin november mocht ik namens alle ondertekenaars deze steunbetuigingen in de vorm van een 'wensboom' overhandigen aan Berend Potjer, gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland.

Kopen en knopen

Dankzij die overweldigende steun van onze achterban konden we in 2021 direct een aantal successen boeken, zoals de aankoop van een nieuw gebied bij Langevelderslag. Maar daar lieten we het niet bij, we hebben nu eenmaal de ambitie om in onze drukke provincie meer natuur aan te kopen en – grotere en kleinere natuurgebieden – aan elkaar te knopen. In dat kader konden we met de gemeente Rotterdam twee prachtige stappen zetten.

Eén: het Vafamil-terrein bij Hoek van Holland (een voormalige camping van het Ministerie van Defensie) werd aan ons overgedragen. De komende jaren gaan we aan de slag om deze voormalige duinvallei weer om te vormen tot een hoogwaardig natuurgebied, dat goed aansluit bij de omringende duinnatuur.

Twéé: het bestemmingsplan voor de Bonnenpolder werd goedgekeurd in de Rotterdamse gemeenteraad. Daarmee zijn we een belangrijke stap dichterbij het realiseren van nieuwe natuur die grenst aan ons Staelduinse Bos. Zo verbinden wij natuurgebieden aan elkaar en krijgen planten en dieren de ruimte. Natuur uitbreiden, versterken en biodiversiteit garanderen – daar draait ons werk om!

Stikstof

Ook in het oplossen van het stikstofdilemma speelde en speelt het Zuid-Hollands Landschap een belangrijke rol. Het afgelopen jaar zijn we op de eilanden met drie natuurherstelprojecten gestart. Het terugdringen van de effecten van stikstofdepositie zal ook zeker in de komende tijd een groot deel van onze beheerwerk vormen. Het is mooi dat wij met ons natuurbeheer concreet werken aan het stikstofprobleem. De oplossingen die het Zuid-Hollands Landschap biedt zijn zichtbaar.

Weidevogels

Net als stikstof was ook de gangbare vorm van landbouw voortdurend onderwerp van discussie. Om onze natuurdoelen te behalen, gaan we steeds meer over naar botanisch beheer met minder agrarisch medegebruik. Deze transitie vraagt van ons en onze pachters aanpassingen, zoals minder tot niet meer bemesten en meer maaien en minder intensief koeien laten grazen. Ons weidevogelbeheer in agrarische gebieden leverde positief nieuws op: 2021 was een goed jaar voor de weidevogels. Laten we hopen dat die tendens zich voortzet, aan onze inspanningen zal het niet liggen.

Organisatie

Als organisatie maakte het Zuid-Hollands Landschap het afgelopen jaar veel personele wisselingen door. Ook wij merkten dat de arbeidsmarkt flink onder druk stond, en staat. Desondanks konden wij openstaande vacatures relatief snel invullen, maar terugdringen van het verloop is een essentieel aandachtspunt voor de komende jaren. Het ‘binden en boeien van mensen’ met goed, strategisch HR-beleid vind ik dan ook zeker een uitdaging voor de komende jaren. Ten slotte valt of staat ons werk met de kennis, kunde en ervaring van medewerkers. Én – minstens zo belangrijk – met de steun van onze Beschermers en honderden trouwe vrijwilligers.

Michiel Houtzagers

Directeur-bestuurder Stichting Het Zuid-Hollands Landschap

Draagvlak

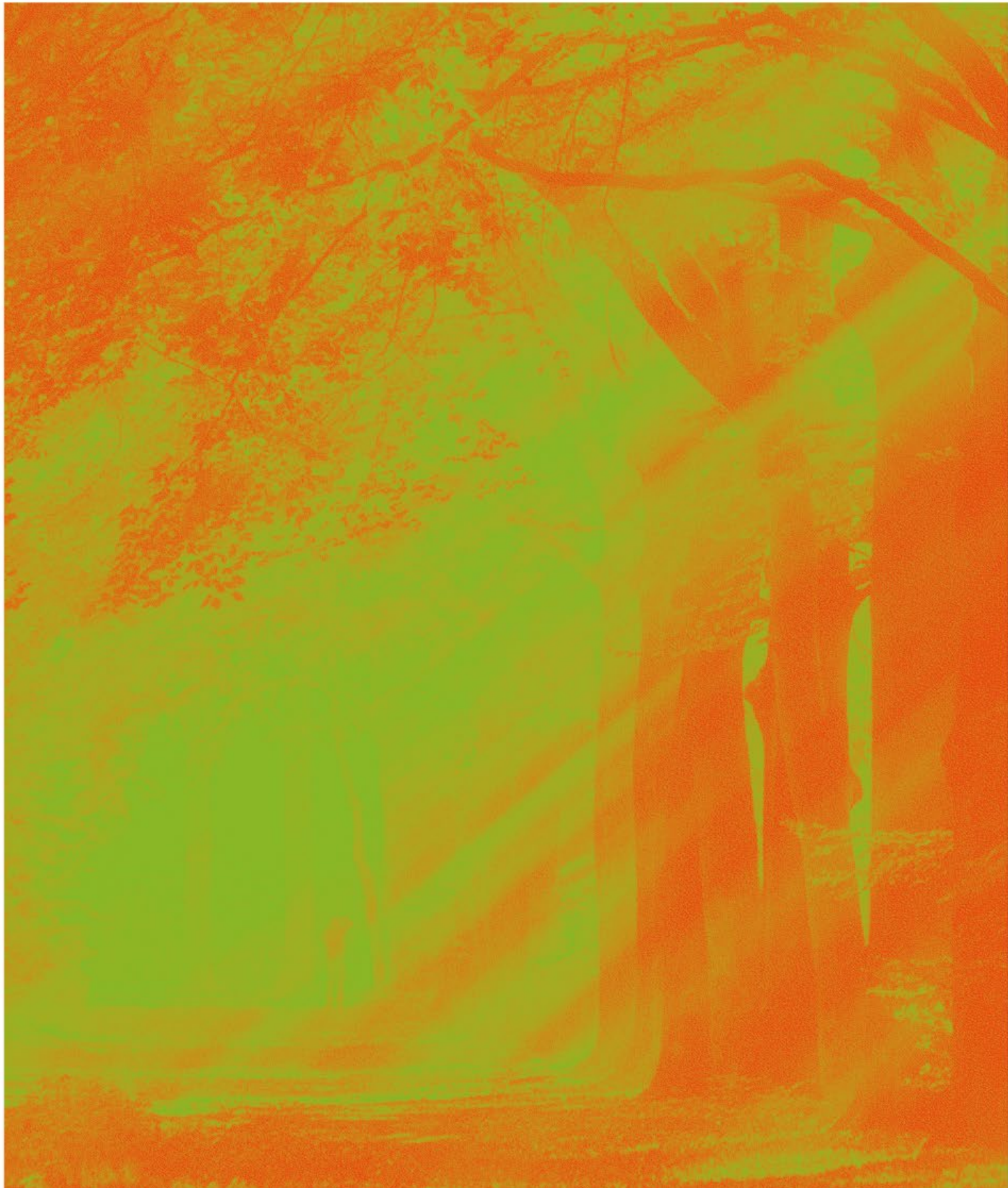
2021 was voor het Zuid-Hollands Landschap een succesvol jaar. Het draagvlak voor ons werk in de provincie nam flink toe. Het groeiend aantal donateurs is daar één voorbeeld van, maar wij zijn trots dat wij u in dit jaarverslag méér successen kunnen laten zien.

Het was tevens het tweede ‘coronajaar’ en dat betekende dat wij ook de nodige uitdagingen tegenkwamen. Als organisatie speelden wij daar op in door te improviseren, mee te bewegen en voortdurend op zoek te gaan naar duurzame, creatieve oplossingen.

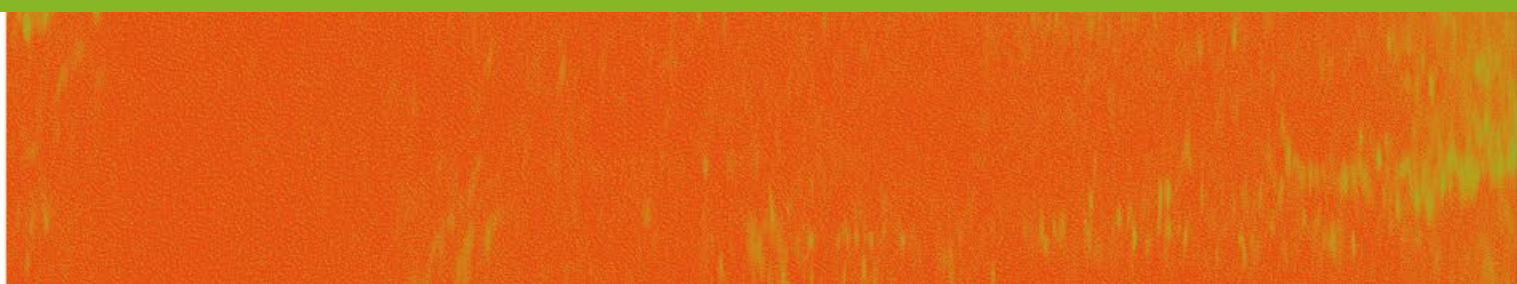
Dat ons werk in toenemende mate werd gewaardeerd en gesteund, bleek ook uit het feit dat steeds meer Zuid-Hollanders onze natuurgebieden wisten te vinden. Het belang van natuur dichtbij werd in deze drukke provincie duidelijk gevoeld.

Het is onze missie om de Zuid-Hollandse natuur te beschermen, kwalitatief goed te beheren en om te zorgen voor meer beschermde natuur. In dit jaarverslag leest u hoe wij in 2021 mooie stappen hebben gezet om onze doelen te realiseren. En hier en daar kijken wij alvast vooruit naar de komende jaren, want ons werk gaat natuurlijk door.

De in dit verslag opgenomen jaarrekening is ingericht conform de ‘Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties’. De richtlijn vormt een essentieel onderdeel van de beoordelingen die worden verricht door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) in het kader van de CBF-erkenningsregeling.

1. Bestuursverslag

2.1 DOELSTELLING, MISSIE EN VISIE

Het Zuid-Hollands Landschap is een natuurbeschermingsorganisatie; al sinds 1934 zetten we ons actief in om natuur, landschap en erfgoed duurzaam veilig te stellen voor alle Zuid-Hollanders. We hebben een brede, groeiende achterban en ondersteunen met het programma De Groene Motor veel vrijwilligers die werken voor groen en erfgoed in de provincie. Het beleid en de bijbehorende activiteiten zijn uitgewerkt in het Meerjarenbeleidsplan 2019-2023, beschikbaar via onze [website](#).

Doelstelling

Het Zuid-Hollands Landschap heeft als doelen:

- het beschermen, beheren en ontwikkelen van wat uit oogpunt van natuur, landschap en erfgoed waardevol is in Zuid-Holland;
- bezoekers, vrijwilligers, donateurs en anderen binden en verbinden aan natuur, landschap en erfgoed in Zuid-Holland;
- natuur, landschap en erfgoed in Zuid-Holland in eigendom en/of in beheer nemen, alsmede te herstellen en, waar mogelijk, te creëren; dit zowel ter wille van de natuur zelf als voor het welzijn van de mens.

Missie & Visie

- **Missie:** wij beschermen natuur, landschap en erfgoed in Zuid-Holland en verbinden het met mensen. Wij doen dat samen met onze medewerkers, vrijwilligers, donateurs en bezoekers omdat wij het willen doorgeven aan toekomstige generaties.
- **Visie:** wij zorgen voor natuur, landschap en erfgoed in de drukste provincie van ons land en vinden het belangrijk dat iedereen in Zuid-Holland daarvan kan genieten. Wij doen dat samen met vrijwilligers, bedrijven, overheden, andere natuur- en landschapsorganisaties, fondsen en onze donateurs. Als goed doel kunnen en willen we het niet alleen doen.

Werk in uitvoering

De stikstofimpasse heeft ertoe geleid dat er extra geld beschikbaar is gekomen voor natuurherstel in Natura 2000-gebieden. Voor bijvoorbeeld

de gebieden op Voorne en Goeree-Overflakkee deden we een subsidieaanvraag bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter waarde van ruim € 900.000. Deze aanvraag werd gehonoreerd en kwam in 2021 voor een periode van drie jaar beschikbaar. Een mooie kans om natuur in de regio Eilanden te herstellen en versterken, we zijn dan ook meteen met deze grote uitvoeringsopgave gestart. In 2021 ging de structurele SNL-subsidie naar 84% van de normkosten, om de gevolgen van stikstof in onze gebieden tegen te kunnen gaan. Daarnaast stelde de provincie extra geld, circa € 400.000, beschikbaar in het kader van het programma Boerenlandvogels. Ook is voor de komende jaren de inzet van de ondersteuning van weidevogelvrijwilligers veiliggesteld.

Het Zuid-Hollands Landschap is in overleg met de gemeente Rijswijk over de mogelijke overname van landgoed De Voorde. Eind 2021 sloten wij een intentieovereenkomst met de gemeente Rijswijk waarin het Zuid-Hollands Landschap het exclusieve recht heeft om in de daaropvolgende tien maanden een bod te doen op De Voorde. Het gaat hierbij om zowel het groen, als twee historische panden. Het hoofdgebouw zal mogelijk ontwikkeld worden tot kantoorruimte voor het Zuid-Hollands Landschap. In lijn met onze doelstellingen willen we ook hier groen in de stad veiligstellen.

In Oostvoorne zijn we gestart met de plannen voor de realisatie van twee vakantiewoningen. Het Zuid-Hollands Landschap vindt het ontsluiten van natuur voor natuurliefhebbers een belangrijke doelstelling. Daar leent het terrein zich uitermate goed voor. Daarnaast zijn deze vakantiewoningen een belangrijke bron van inkomsten voor ons natuurbeheer. De realisatie wordt gefinancierd uit eigen reserves.

Ons financieel perspectief voor het komende jaar ziet er positief uit, wat kansen biedt om de Zuid-Hollandse natuur een flinke impuls te geven. We volharden er dan ook in om het speerpunt 'Meer beschermde natuur' uit ons Meerjarenbeleidsplan waar te maken.

2.2 DOELREALISATIE

De doelstelling van het Zuid-Hollands Landschap is het beheren en beschermen van natuur, landschap en erfgoed, voorziening die voor de hele samenleving van meerwaarde zijn. Het Zuid-Hollands Landschap beheert en beschermt meer dan honderd gebieden.

In 2021 is het totaal aantal hectare met netto 59 hectare gedaald tot een totale oppervlakte van ruim 4.732 hectare natuur, landschap en cultuurhistorie (bron CMSi). Dit draagt bij aan een gezonde en kwalitatief hoogwaardige leefomgeving. De Groene Motor faciliteert ruim 7.000 vrijwilligers in erfgoed en groen in Zuid-Holland door hen te ondersteunen met kennis, (financiële) middelen en menskracht. Het streven is dat zo veel mogelijk mensen de handen uit de mouwen steken in natuur, landschap en erfgoed.

Naast het beheren en beschermen van natuur heeft het Zuid-Hollands Landschap als doel om mensen en bedrijven aan zich te binden als donateur/ Beschermer, sponsor of vrijwilliger. Belangrijke voorwaarde hiervoor is dat mensen het erfgoed en groen in hun omgeving kunnen beleven. Daarom ontsluiten wij onze natuurgebieden, bieden wij online en offline informatie en faciliteren wij groenparticipatie.

Ook in 2021 werkten we hard om onze doelen te realiseren (zie het [activiteitenverslag](#)).

Monitoren en evalueren van het behalen van resultaten

Aan de hand van het Meerjarenbeleidsplan 2019-2023 worden werkplannen opgesteld. Daarna wordt de begroting opgesteld voor het volgende jaar. De financiële en niet-financiële doelstellingen worden periodiek geëvalueerd aan de hand van vooraf gestelde kpi's (key performance indicators, prestatie-indicatoren). Indien nodig worden plannen en prognoses bijgesteld.

2.3 FINANCIËEL BELEID

Baten en lasten

De inkomsten van het Zuid-Hollands Landschap komen uit verschillende bronnen: provincie, gemeenten, landelijke subsidies (SNL), de Nationale Postcode Loterij, particulieren, fondsen en bedrijven. Door deze verscheidenheid aan bronnen is het risico van discontinuering als gevolg van wegvallende financiën beheersbaar. Het saldo van de baten en lasten heeft zich in 2021 positief ontwikkeld ten opzichte van de begroting. Deze positieve ontwikkeling is voor een groot deel te danken aan de toename van het subsidiepercentage van de SNL-subsidie, de toename van giften en legaten en een toename van het koersresultaat van de beleggingen.

De beleggingsportefeuille van het Zuid-Hollands Landschap wordt beheerd door een externe organisatie. Het mandaat is matig defensief en bestaat voornamelijk uit duurzame beleggingsfondsen. Conform het beleggingsstatuut mag voor maximaal 4% belegd worden in alternatieve beleggingen in opkomende markten. Deze beleggingen zijn gericht op duurzaamheid. In het beleggingsstatuut zijn de bevoegdheden en verantwoordelijkheden vastgelegd. De auditcommissie ziet toe op de uitvoering van het door het bestuur geaccordeerde beleggingsbeleid en rapporteert daarover aan de raad van toezicht. Sinds september 2019 is het bestuursmodel van het Zuid-Hollands Landschap omgevormd naar een raad van toezicht-model. Het beleggingsstatuut is in 2021 op deze bestuurswijziging aangepast.

Voor fondsenwerving worden jaarrond marketingacties uitgevoerd, de inzet van social media en e-mailmarketing is hierbij ook in 2021 weer belangrijker geworden. Het aantal periodieke schenkers nam toe, hier liggen dan ook kansen voor de toekomst. Bovendien wisten we – via upgrade campagnes van bestaande Beschermers en telefonische opvolging van leads – goede stappen te zetten in het verhogen van de gemiddelde jaarbijdrage van onze trouwe achterban.

Een totaaloverzicht van het saldo van baten en lasten is terug te vinden in de Jaarrekening 2021, in de paragraaf 'Staat van baten en lasten 2021'.

De baten en lasten van de stichting met een eenmalig of tijdelijk karakter worden zo veel mogelijk in projecten uitgevoerd. Hierdoor houden we beter inzichtelijk wat er is besteed aan de doelstelling.

De Groene Motor

Een uitzondering hierop is het meerjarige programma De Groene Motor. De Groene Motor ondersteunt vrijwilligers met kennis, middelen en menskracht. Dit wordt gefinancierd door middel van meerjarige subsidie van de provincie Zuid-Holland en een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. Vanwege de grootte van dit project, met een volledig eigen financiering, is besloten dit als apart product op te nemen binnen de begroting en jaarrekening.

Analyse baten

De baten van de stichting bestaan uit diverse onderdelen. Onderstaand worden deze nader toegelicht met kenmerk eenmalig of jaarlijks terugkerend en risico's ten aanzien van de continuïteit van de baten.

De baten van particulieren bestaan uit Beschermersinkomsten, giften en legaten en zijn ten aanzien van Beschermersinkomsten en giften veelal jaarlijks terugkerend, maar niet contractueel vastgelegd. De baten van bedrijven bestaan uit sponsoring eenmalig of regulier. De baten van loterijorganisaties zijn de baten van de Nederlandse Postcode Loterij en zijn jaarlijks terugkerend voor een vooraf bepaalde periode. De baten van subsidies van overheden bestaan uit jaarlijkse terugkerende en contractueel vastgelegde SNL-subsidies, De Groene Motor-subsidies en eenmalige subsidies van overheden. De baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten zijn veelal eenmalige baten voor projecten, waarbij projecten ook een langere looptijd kunnen hebben dan één jaar.

Fondsenwervingsmethode(n)

Voor particulieren zijn er online en offline giftenmailingsacties, en structurele donaties via (maandelijkse/jaarlijkse) incasso. Uit particuliere inkomsten waren in 2021 circa 50% terugkerende giften en circa 50% eenmalig (nalatenschappen zijn buiten beschouwing gelaten).

Continuïteitsreserve en beleggingen

De continuïteitsreserve is bedoeld als buffer om kosten van de werkorganisatie te kunnen doorbetalen als het Zuid-Hollands Landschap met grote calamiteiten wordt geconfronteerd. Tot en met het jaar 2019 werden de behaalde resultaten of geleden verliezen ten gunste of ten laste gebracht van de continuïteitsreserve en vanaf het jaar 2020 wordt hiervoor de bestemmingsreserve Strategische investeringen gebruikt. Met ingang van 2020 heeft de raad van toezicht in haar vergadering van 10 december 2020 akkoord gegeven op een wijziging. De berekeningswijze van de continuïteitsreserve is als volgt: aan de hand van de jaarkosten van de organisatie blijken uit de begroting van het opvolgende jaar wordt voor de jaarrekening 2021 een factor van 1,0 toegepast. Deze werkwijze is akkoord bevonden door de raad van toezicht. Het managementteam heeft op advies van de auditcommissie voorzichtigheidshalve besloten om de continuïteitsreserve op € 4.156 vast te stellen. In 2022 zal de continuïteitsreserve conform het voorstel van onze accountant op basis van een daadwerkelijke risicoanalyse worden bepaald en meerjarig worden vastgezet.

Zoals hierboven vermeld (zie 'Baten en lasten') heeft een externe organisatie de beleggingsportefeuille in beheer. Hiertoe is een overeenkomst gesloten die gebaseerd is op de voorwaarden in het beleggingsstatuut van het Zuid-Hollands Landschap. Het mandaat is conform dit statuut matig defensief en bestaat voornamelijk uit duurzame beleggingsfondsen. Conform het beleggingsstatuut mag voor maximaal 4% belegd worden in alternatieve beleggingen in opkomende markten. Deze beleggingen zijn gericht op duurzaamheid. In het beleggingsstatuut zijn de bevoegdheden en verantwoordelijkheden vastgelegd.

Toerekening kosten beheer en administratie

De aanbeveling van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland (GDN) voor kosten beheer en administratie wordt op hoofdlijnen gevolgd. De kosten van beheer en administratie zijn alle kosten die niet aan de doelstelling en werving van baten toe te rekenen zijn. Conform de aanbevelingen van GDN worden de salariskosten via het gehanteerde tijdschrijfsysteem (tijd x tarief) direct aan de doelstellingen toegerekend, waarna het restant vervolgens wordt verantwoord onder kosten beheer en administratie. De ICT-kosten zijn onderverdeeld in kantoorautomatisering en beheeradministratiesystemen.

Door middel van een omslag worden de kosten toebedeeld aan de doelstellingen op basis van medewerkers (aandeel in gebruik).

Doorberekening kosten bedrijfsvoering

In verband met de integrale kostentoerekening worden de kosten van het product Bedrijfsvoering & Financiën doorberekend aan de producten Beheerobjecten, De Groene Motor en de Projecten. Over het jaar 2021 is een bedrag van € 769.250 aan kosten voor bedrijfsvoering doorberekend aan de Beheerobjecten, De Groene Motor en de Projecten.

De uitvoeringskosten eigen organisatie worden aan de 'kosten eigen fondsenwerving' en de producten vallend onder 'besteed aan de doelstellingen' toegerekend op basis van het relatieve aandeel van elk van de te onderscheiden producten in het totaal van de totale lasten over enig jaar. Voor de verdeling van deze kosten over de diverse producten: zie de bijlage Producten.

Werkplannen 2022

Voor 2022 zijn er werkplannen ten behoeve van de begroting 2022 opgesteld. De basis voor de werkplannen is de visie gebaseerd op het Meerjarenbeleidsplan 2019-2023. Er zijn werkplannen gemaakt voor de diverse Doelstellingen/Producten zoals Natuurbeheer, Recreatie, Communicatie et cetera (zie de bijlage Begroting komend boekjaar).

Begroting 2022

Aan de hand van de werkplannen is de begroting 2022 opgesteld. Deze sluit met een negatief bedrag van € 1.544.000 als saldopost van de baten ad € 9.349.000 en lasten ad € 10.893.000. In lijn met het Meerjarenbeleidsplan wil de stichting de komende jaren aanzienlijk investeren

in aankopen van onroerend goed en het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen, zoals vakantiewoningen. Er wordt tevens geïnvesteerd in de organisatie met bijvoorbeeld boswachters voor de toekomst, ondersteuning van vrijwilligers en een beheerder voor bezoekerscentra etc. Deze investeringen worden vanuit de eigen fondsen en reserves gefinancierd waardoor de begroting met een aanzienlijk negatief resultaat sluit.

Bij het opstellen van de begroting 2022 is een inschatting gemaakt van de projecten voor 2022. Het negatief saldo ad € 1.544.000 wordt voor € 1.100.000 onttrokken aan de Bestemmingsreserves en voor € 444.000 aan de Bestemmingsfondsen. Voor een nadere toelichting, zie de bijlage Begroting komend boekjaar.

Kengetallen/KPI's

In onderstaande tabel staat een aantal van de belangrijkste financiële kengetallen met betrekking tot de effectiviteit en efficiency van bestedingen.

	WERKELIJK 2021	BEGROOT 2021	WERKELIJK 2020
Rentebaten / liquide middelen	-0,21%	0,00%	0,13%
Besteed aan doelstellingen / totale baten	75,23%	108,29%	81,93%
Besteed aan doelstellingen / totale lasten *1)	76,60%	91,01%	78,95%
Kosten eigen fondsenwerving / baten fondsenwerving	17,09%	22,62%	19,33%
Kosten beheer en administratie / totale lasten *2)	18,86%	4,90%	16,95%
Solvabiliteit	69,42%		67,71%
Liquiditeit	5,8		5,3

*1) Het verschil in percentage 'Besteed aan doelstellingen / totale lasten' van Werkelijk 2021 ten opzichte van Begroot 2021 zijnde 14,41% wordt onder andere veroorzaakt door de toename van 'Kosten beheer en administratie' welke wordt meegewogen in de berekening waarbij de intern gerealiseerde omslagberekening niet wordt meegewogen. Indien de intern gerealiseerde omslagberekening wel zou worden meegewogen, dan zou het percentage Werkelijk 84,50% (2020: 85,93%) bedragen.

*2) Het verschil in percentage 'Kosten beheer en administratie / totale lasten' van Werkelijk 2021 ten opzichte van Begroot 2021 zijnde 13,96% wordt onder andere veroorzaakt door de toename van 'Kosten beheer en administratie' en het niet mee laten wegen van de intern gerealiseerde omslagberekening. Indien de intern gerealiseerde omslagberekening wel zou worden meegewogen, dan zou het percentage Werkelijk 10,96% (2020: 9,98%) bedragen.

2.4 BELANGRIJKSTE RISICO'S EN ONZEKERHEDEN

Het Zuid-Hollands Landschap onderscheidt meerdere risico's en onzekerheden. Om deze risico's beheersbaar te maken wordt een register bijgehouden waarin de risico's worden benoemd met hun mogelijke impact en de maatregelen die genomen worden om deze risico's te verkleinen

of te beheersen. De raad van toezicht wordt regelmatig geïnformeerd over wijzigingen in het risicoregister. Onderstaand worden de belangrijkste risico's uit het register toegelicht.

Continuïteit

Het Zuid-Hollands Landschap geeft mede uitvoering aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Deze worden beleidsmatig bepaald in de politiek-bestuurlijke centra van Rijk, provincie en gemeenten; voor een aanzienlijk deel wordt het realiseren van de doelen financieel mogelijk door het verstrekken van subsidies. Zowel de continuïteit van het beleid als van de financiering is gevoelig voor politiek-bestuurlijke invloeden. De ontwikkeling van nieuw beleid op het gebied van onder andere beschikbare financiële middelen voor natuurdoelen, nieuwe stikstofwetgeving en ontwikkelingen op het gebied van ruimtelijke ordening kunnen grote invloed hebben. Het Zuid-Hollands Landschap anticipeert hierop door de afhankelijkheid van subsidies te verminderen en door invloed uit te oefenen op beleidsontwikkelingen (onder andere door lobby via Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland en de koepel LandschappenNL).

Klacht bij de Europese Commissie

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters (waaronder Nationaal Park de Hoge Veluwe) over de PNB-regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog goed. Zowel de VGG als de terreinbeherende organisaties (TBO's) hebben – op verschillende gronden - tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. Wij hebben mede beroep aangetekend, omdat de TBO's onder andere - in tegenstelling tot de Europese Commissie - van mening zijn dat natuurbeschermings-organisaties als het Zuid-Hollands Landschap niet kwalificeren als 'onderneming', en aldus geen sprake is van staatssteun. Voorts is er naar het inzicht van

de TBO's evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB-regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlands natuurbeheer.

Gevolgen/genomen maatregelen - In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU-Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU-Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB-regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU-Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB-regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen.

In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB regeling in 1993, werden de TBO's belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede open te stellen. In 2021 heeft de Europese Commissie geoordeeld dat een Duitse TBO kwalificeert als onderneming. Ondanks dat de uitkomst van de procedure voor de Nederlandse TBO's nog onzeker is, dient er inmiddels rekening te worden gehouden met een uitstroom van middelen, maar is er geen betrouwbare schatting te maken voor het opnemen van een voorziening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling tot de conclusie

komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van het Zuid-Hollands Landschap doch geen onzekerheid omtrent de continuïteit van het Zuid-Hollands Landschap tot gevolg zal hebben. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die het Zuid-Hollands Landschap van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer.

Opstallenbeleid

Het Zuid-Hollands Landschap heeft al langere tijd te maken met hogere kosten dan opbrengsten wat betreft de opstallen. Voorheen werd dat deels gedekt vanuit de boekjaarsubsidie, wat sinds 2013 niet meer het geval is. Punt is dat in het verleden langjarige en ongunstige contracten zijn afgesloten die wij niet eenzijdig kunnen aanpassen. Om dit tekort op te heffen hebben wij diverse maatregelen genomen. Op de eerste plaats hebben wij voor de erfpachtcontracten het Groene Erfpacht ontwikkeld waarmee de erfpachtcanons geleidelijk meer marktconform worden. Ten tweede zijn er vakantiewoningen ontwikkeld en wordt daarnaast voortdurend naar nieuwe verdienmodellen gezocht. Ook worden waar mogelijk objecten afgestoten door verkoop op basis van erfpacht.

Maatschappelijke relevantie

Willen we de aandacht en betrokkenheid van de (potentiële) donateur, dan vraagt dat continue inspanning. Ten opzichte van andere (natuur) organisaties is het Zuid-Hollands Landschap een vrij kleine speler. In dit kader is het belangrijk om onze succesvolle steunbetuigingscampagne 'Meer natuur' te noemen. In mei 2021 richtten wij ons hiermee bewust op een brede doelgroep, met name op mensen die het Zuid-Hollands Landschap nog niet kenden. Met deze campagne beoogden we onder meer dat de bekendheid van het Zuid-Hollands Landschap zou toenemen en dat - juist vanwege

onze rol als voorvechter voor natuur dichtbij in Zuid-Holland - er in de provincie nu meer draagvlak is voor het werk van onze organisatie.

Wijzigingen in samenwerkingsverbanden (de statusaanvraag voor Nationaal Park Hollandse Duinen loopt nog) kunnen leiden tot verlies van identiteit en naamsbekendheid. Het Zuid-Hollands Landschap volgt de maatschappelijke ontwikkelingen en speelt daar waar mogelijk op in. Wij doen dat via acties zoals het werven van donaties voor de aankoop van nieuwe natuurgebieden en zullen ook vaker bredere campagnes zoals 'Meer natuur' organiseren. Wel hebben we een aantal trends ingezet, die we vast willen houden in 2022: mensen doneren méér via (online) losse giften; zijn bereid per jaar meer te betalen als Beschermer; er is meer aandacht voor nalatenschappen en major-donor werving biedt steeds meer mogelijkheden nu wij daar actief op inzetten.

Het Zuid-Hollands Landschap probeert de risico's en onzekerheden bij de uitvoering van haar doelstellingen te beheersen, door deze te herkennen en te benoemen en waar mogelijk hierop te anticiperen. Hierdoor is de bereidheid om risico's en onzekerheden af te dekken laag, maar de bereidheid om acties te ondernemen juist hoog. Zo spreiden wij onze inkomstenbronnen, zoeken wij naar nieuwe verdienmodellen en zoeken wij actief de samenwerking op. Het zorgvuldig bouwen aan een stevige financiële positie, een van de doelstellingen in het Meerjarenbeleidsplan, geeft ook de mogelijkheid om (on)verwachte tegenvallers op te vangen.

2.5 GOVERNANCE

Raad van toezicht

De raad van toezicht heeft een adviserende en toezichthoudende positie, staat de directeur-bestuurder met raad en daad terzijde en houdt toezicht op het gevoerde beleid. Elk lid van de raad van toezicht heeft zijn/haar eigen achtergrond en expertise. Het verslag van de raad van toezicht over het jaar 2021 (het Toezichtsverslag) is [hier](#) te vinden.

Voor het toezicht op de financiële gang van zaken wordt uit het midden van de raad een auditcommissie ingesteld.

Adviesraad

Het bestuur heeft een adviesraad ingesteld die als het ‘inhoudelijke geweten’ van het Zuid-Hollands Landschap fungeert en gevraagd en ongevraagd advies geeft over alle beleidsmatige zaken maar ook bijvoorbeeld naar aanleiding van maatschappelijke ontwikkelingen. (Deze adviesraad is de voortzetting van de Natuur Wetenschappelijke Commissie die tot in 2019 actief was.)

De adviesraad bestaat uit de volgende leden: mw. P. Braaksma (voorzitter), mw. P. van Egmond, dhr. H. de Groot, mw. M. Hopperus Buma, dhr. D. Melman, dhr. H. Nuiver, dhr. T. Vogelzang, dhr. L. Vreugdenhil. De leden hebben kennis en expertise op het gebied van natuur, landschap en erfgoed, agrarisch natuurbeheer, landbouw, vrijwilligersbeleid, publieksparticipatie, communicatie en fondsenwerving. Voor gevraagd en ongevraagd advies aan de directeur-bestuurder kwamen zij in 2021 vier keer bijeen. Deze vergaderingen leidden tot adviezen over onder andere: de beheersing van ganzen, de ontwikkeling van recreatiewoningen op het perceel Duinstraat 5-7, het vrijwilligersbeleid, de aankoop en ontwikkeling van landgoed De Voorde en de opzet van deelregiovisies.

Beloningsbeleid

De huidige directeur-bestuurder Michiel Houtzagers – in deze functie per 4 oktober 2019 aangesteld – heeft de volledige vertegenwoordigingsbevoegdheid

om de werkorganisatie te kunnen begeleiden naar de realisatie van de vastgestelde doelen. Daarnaast is hij, samen met het managementteam, eindverantwoordelijk voor het beleid.

De directeur-bestuurder ontving in 2021 een brutobeloning – conform de cao – van € 110.939 (€ 142.799 incl. werkgeverslasten en incl. bijtelling auto) op basis van een fulltime aanstelling (37-urige werkweek). Dit jaarinkomen blijft substantieel onder het maximum van € 124.142 volgens de GDN Beloningsregeling voor 2021. De BSD-score is in de rvt-vergadering van 18 maart 2021 vastgesteld op 440. De belastbare vergoeding en bijtelling betreffen de bijtelling wegens privégebruik bedrijfsauto.

BSD-score	BEZOLDIGING ZHL	MAXIMUM GDN
Jaarinkomen		
Brutoloon	102.357	
Vakantiegeld	8.082	
Vaste eindejaarsuitkering	500	
TOTAAL	110.939	124.142
Belaste vergoedingen / bijtellingen		
Belaste vergoedingen / bijtellingen	8.412	
Pensioenlasten (werkgeversdeel)	8.959	
Pensioencompensatie	14.489	
Overige beloningen op termijn	-	
TOTAAL	142.799	216.000

De raad van toezicht verricht haar activiteiten onbezoldigd en komt in aanmerking voor een kilometervergoeding. Er zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt aan de directeur-bestuurder en de rvt-leden.

Cao Bos en Natuur

Voor medewerkers van het Zuid-Hollands Landschap geldt de cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen.

Gedragscodes en Richtlijnen

Wij onderschrijven de Code Goed Bestuur (de Code Wijffels), de Richtlijn 650 (onderdeel van richtlijnen voor de jaarverslaggeving van de Raad voor de jaarverslaggeving), de Gedragscode van Goede Doelen Nederland en het CBF-keurmerk.

Samenstelling bestuur/raad van toezicht met hoofd- en nevenfuncties

Directeur-bestuurder

de heer ir. M.R. Houtzagers, Voorburg
directeur-bestuurder

Hoofdfunctie

- Directeur-bestuurder van Stichting Het Zuid-Hollands Landschap

Relevante (neven)functies

- Bestuurslid van gebiedscoöperatie Buitenland van Rhon
- Lid adviescommissie dierenwelzijn gemeente Rotterdam
- Namens LandschappenNL: lid van het plein beheerpraktijk van de VBNE

Raad van toezicht

mevrouw M.Y. van Duijn, Rotterdam
lid raad van toezicht,
lid auditcommissie m.i.v. 16 september 2021

Hoofdfunctie

- Eigenaar Van Duijn Coaching

Relevante (neven)functies

- (Waarnemend) voorzitter Stichting Vrienden Parnassia Groep

mevrouw ir. A.N. Papma, Monster
tot 16 september 2021 voorzitter raad van toezicht

Hoofdfunctie

- Eigenaar Adrie Papma Support

Relevante (neven)functies

- Bestuurslid Questionmark
- Lid Supervisory Committee en Board of Association Wetlands International

de heer R.F.M. Ruijgrok, Delft
lid raad van toezicht, voorzitter auditcommissie

Hoofdfunctie

- Manager Verenigingen & Stichtingen bij Bank ten Cate

Relevante (neven)functies

- Geen relevante nevenfuncties

de heer T.J. Slob, Noordeloos
lid raad van toezicht

Hoofdfunctie

- Wethouder in de gemeente Molenlanden

Relevante (neven)functies:

- Melkveehouder De Drie Wedden

de heer ir. F.W. Tazelaar, Den Haag
voorzitter raad van toezicht m.i.v. 16 september 2021, lid auditcommissie tot 16 september 2021

Hoofdfunctie

- Directeur Duurzaamheid bij gemeente Amsterdam

Relevante (neven)functies

- Lid Raad van Commissarissen Port of Den Helder NV
- Lid Advisory Board Sustainability Honors Programme, Universiteit van Amsterdam
- Lid Project Assessment Committee bij Invest International

de heer mr. J.F. Weber, Nieuwerkerk aan den IJssel
lid raad van toezicht

Hoofdfunctie

- Burgemeester van gemeente Zuidplas

Relevante (neven)functies

- Lid raad van advies van The Green Village Delft
- Bestuurlijk trekker brede verduurzaming van de landbouw rond de Nieuwkoopse Plassen
- Onafhankelijk voorzitter van de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Rotterdam/The Hague Airport

Organisatie

Het managementteam (mt) bestaat uit de directeur-bestuurder en de afdelingshoofden.

De taak van hoofd bedrijfsvoering & financiën is uitgebreid met de rol van plaatsvervangend-directeur.

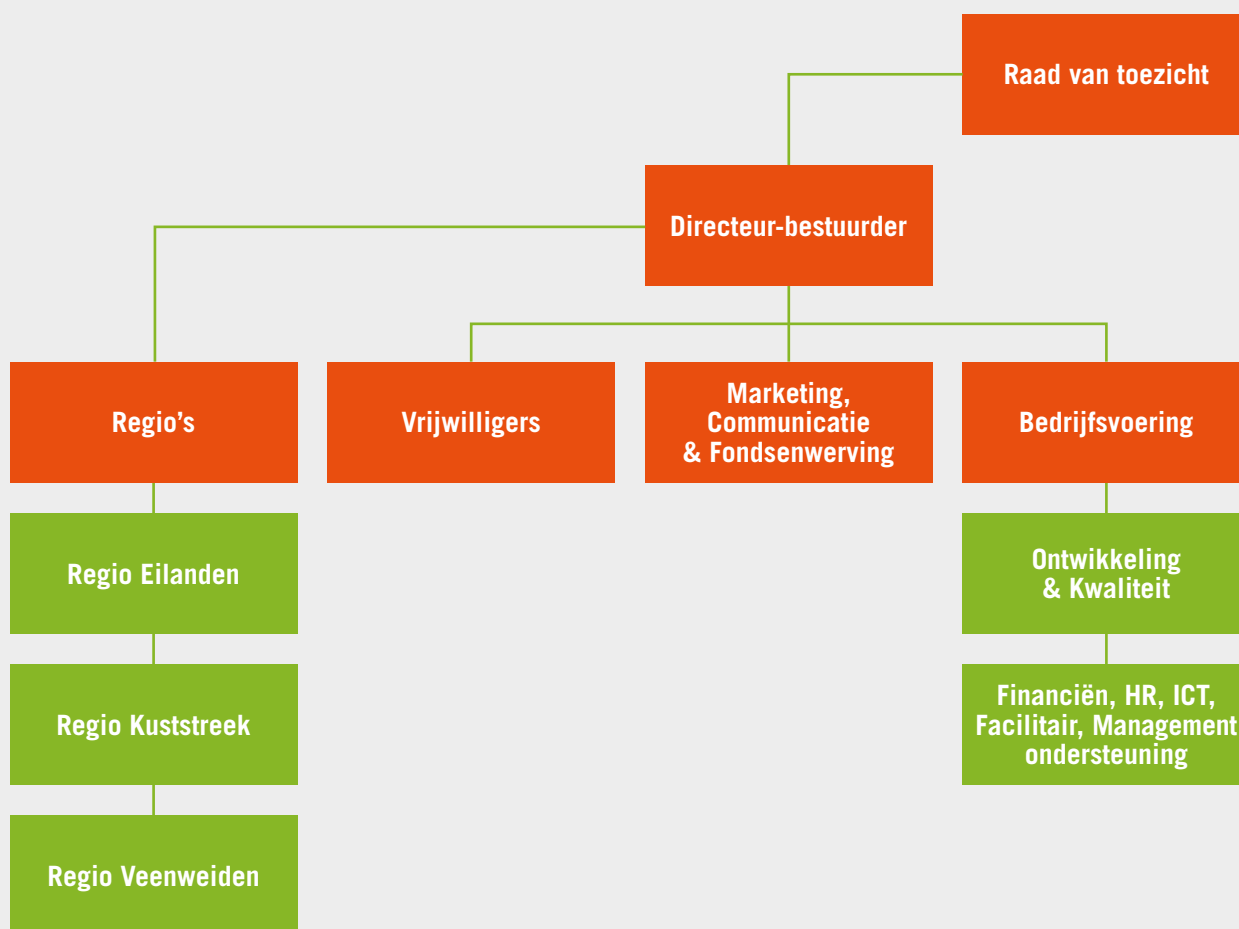
Regelmatig komt ook het mt-plus bij elkaar; naast de mt-leden nemen dan de coördinator o&k en de drie regiohoofden deel aan het overleg.

De directeur-bestuurder stuurt rechtstreeks de regiohoofden aan.

Met name de afdeling bedrijfsvoering & financiën onderging in 2021 enkele personele en organisatorische veranderingen. Zie hiervoor in het activiteitenverslag het hoofdstuk 'Bedrijfsvoering & financiën'.

Organogram

Dit organogram geeft schematisch de organisatie van het Zuid-Hollands Landschap weer.

Medewerkers

In deze tabel het aantal medewerkers in fte's, inclusief (in percentages) de verhouding vrouw-man.

Afdeling	fte's	vrouw	man
Bedrijfsvoering	5,15	100%	0%
Ontwikkeling en kwaliteit	8,51	31%	69%
Vrijwilligers	7,69	76%	24%
Marketing, communicatie en fondsenwerving	9,69	74%	26%
Regio Eilanden*	6,34	0%	100%
Regio Veenweiden*	8,41	0%	100%
Regio Kuststreek	6,88	28%	72%
Directeur-bestuurder	1,00	0%	100%

Totaal fte's

Centraal kantoor	31,05
Beheerorganisatie	21,63
Zuid-Hollands Landschap	53,68

*Incl. 3 BBL-ers (leerling-boswachters);
in regio Eilanden 0,87 fte, in regio Veenweiden 1,75 fte.

Winterkoning

2.6 INTEGRITEIT

De actualiteit van 2021 zorgde voor veel aandacht voor integriteit. Ook het Zuid-Hollands Landschap ziet het belang van blijvende aandacht voor integriteit binnen de eigen organisatie. Wij willen op het vlak van integriteit transparant en betrouwbaar zijn. In 2021 is het beleidsplan 'ZHL Integriteitsbeleid' vastgesteld.

Integriteit en integer handelen liggen niet vast door het hebben van een integriteitsbeleid alléén. Integriteit is permanent en bewust een onderdeel van ons werk. Het integriteitsbeleid van het Zuid-Hollands Landschap is de kapstok waar de regelingen en instrumenten voor integriteit aan opgehangen worden.

Kort weergegeven gaat het om:

- **Gedragscode;** waarin vastgelegd waaraan medewerkers, bestuurder, toezichthouders en vrijwilligers zich moeten houden.
- **Arbeidsvoorwaarden;** met bepalingen omtrent arbeidsomstandigheden, veiligheid en welzijn.
- **Governance Code Cultuur;** bestuur en de toezichthouders committeren zich aan deze code.
- **Integriteitsverklaring;** alle leden van de raad van toezicht, adviesraad en directie ondertekenden een 'verklaring belangenverstremgeling'.
- **Privacy / Informatiebeveiliging;** ter uitvoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming hebben wij een (externe) functionaris gegevensbescherming.
- **Vier-ogen-principe;** basis voor mandaten en te volgen procedures zijn vastgelegd in ons AOIB-beleid. Dit betekent dat verplichtingen/opdrachtbrieven die het mandaat overstijgen door twee verschillende personen worden behandeld.
- **Vertrouwenspersoon;** ter uitvoering van ons Arbobeleid en de Wet Huis voor Klokkenluiders hebben we een vertrouwenspersoon voor alle medewerkers.
- **Klokkenluidersregeling;** voorziet in het kunnen melden van een misstand binnen onze organisatie.

- **Klachtenprocedure;** waarin beschreven hoe wij klachten behandelen. Op onze [website](#) staat deze procedure.
- **Handhaving;** bij het niet naleven van afspraken en regelingen kunnen op basis van de Arbeidsovereenkomst maatregelen worden getroffen.
- **Borging;** integriteit gaat alleen leven als het een regelmatig terugkerend onderwerp is in gesprekken en overleggen, zo blijven medewerkers en leidinggevenden zich bewust van integriteit.
- **Evaluatie;** HR evalueert/actualiseert het integriteitsbeleid en de onderliggende gedragscode elke twee jaar.

2.7 COMMUNICATIE MET BELANGHEBBENDEN

Het Zuid-Hollands Landschap streeft naar een open dialoog met belanghebbenden die zijn onder te verdelen in vrijwilligers, donateurs/Beschermers, periodieke schenkers, erflaters, relaties, bedrijven, overheden, natuur- en milieuorganisaties en andere betrokkenen. De specifieke doelgroepen werden ook in 2021 met diverse communicatiemiddelen geïnformeerd, zoals: website, digitale nieuwsbrieven, kwartaalblad, jaarverslag, persberichten en sociale media (met name Twitter, Facebook, LinkedIn en Instagram). Daarnaast namen we deel aan diverse overlegorganen en samenwerkingsverbanden.

Het streven naar verbreding van de doelgroep is ook in 2021 verder doorgezet. Om de continuïteit van de organisatie te waarborgen, moeten we nieuwe doelgroepen aan ons weten te binden. Natuur dichtbij in Zuid-Holland is – zo bleek zeker ten tijde van de coronacrisis – in ieders belang en meer dan eerdere jaren wisten inwoners van de provincie onze gebieden te vinden. Nu is het zaak deze nieuwe natuurliefhebbers ook blijvend aan ons te binden. Om nieuwe doelgroepen aan te spreken en efficiënter te kunnen bereiken, is het tijdschrift in 2021 vernieuwd en werkten we aan een nieuwe website (oplevering voorjaar 2022).

Ook met de steunbetuigingscampagne ‘Meer natuur’ richtten wij ons op een brede doelgroep, met name op die Zuid-Hollanders die het Zuid-Hollands Landschap nog niet kenden. De campagne was in meerdere opzichten succesvol: ruim 20.000 ondertekenaars, media-aandacht en veel waardering voor onze voorvechtersrol, wat onze organisatie meer draagvlak en bekendheid heeft gegeven.

2.8 VERWACHTE GANG VAN ZAKEN

Puntsgewijs volgen hieronder enkele aandachtspunten die voor ons beleid in de komende jaren van belang zullen zijn.

- Natuur staat midden in de belangstelling. Dat is positief voor het Zuid-Hollands Landschap, maar tegelijk betekent het dat er meer dan eens een beroep op de organisatie gedaan zal worden.
- Om het stikstofprobleem op te lossen zal er steeds meer noodzaak zijn om de kwaliteit van bestaande natuur te verhogen en nieuwe natuur te realiseren.
- In dat kader zal ook de innovatie en transitie in de landbouw noodzakelijk zijn, evenals de omvorming van landbouwgebied naar natuur. Het is de vraag hoe het Zuid-Hollands Landschap in dat veranderproces een rol kan spelen.
- Steeds meer wordt er projectmatig gewerkt. Dat betekent dat wij zeker door zullen gaan met het verder professionaliseren van ons projectmanagement.
- Het vinden van voldoende goed gekwalificeerde medewerkers is een uitdaging (waar overigens ook andere natuurorganisaties voor staan). Het binden en boeien van huidige en nieuwe medewerkers is hét speerpunt voor goed strategisch HR-beleid om onze doelstellingen ook op langere termijn te kunnen behalen.

2.9 MAATSCHAPPELIJKE ASPECTEN VAN ONDERNEMEN

Bij beheeractiviteiten maken we waar mogelijk gebruik van vrijwilligers om het draagvlak voor ons werk te vergroten en kosten te besparen. Op onze landgoederen werken we samen met cliëntgroepen om ook kwetsbaren te laten genieten van de natuur. Zo geven we op meerdere manieren invulling aan onze maatschappelijke opgave.

De bedrijfsvoering is steeds meer gericht op duurzaam werken: zo bestaat bijvoorbeeld een deel van het wagenpark uit hybride en elektrische auto's, zetten we financiële middelen weg in duurzame beleggingen, plaatsen we waar mogelijk zonnepanelen voor energieopwekking en werken we zo veel mogelijk papierarm.

2.10 CORONA

Ook in 2021 stelde de coronacrisis ons voor pittige uitdagingen.

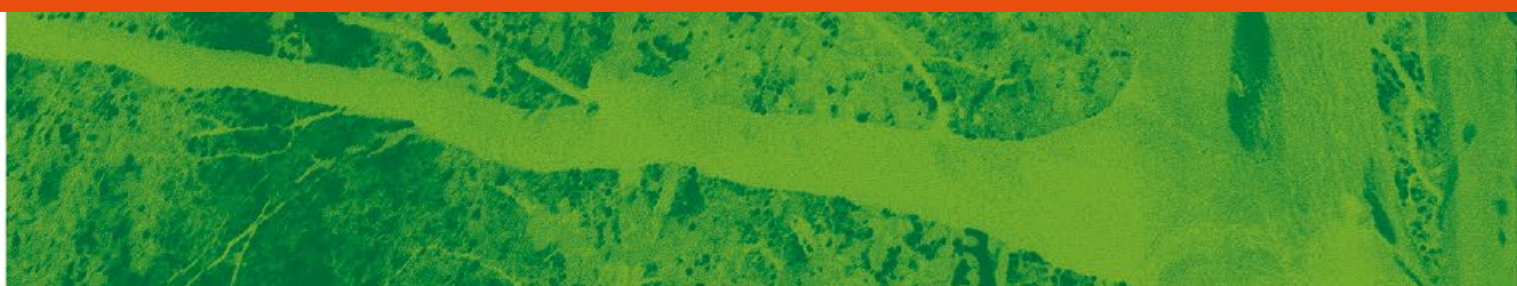
- Opnieuw moesten we omwille van de veiligheid van onze vrijwilligers hun werk vrijwel stilleggen. De impact was groot; velen misten het sociale contact, de fysieke activiteit en hun geliefde natuurgebieden. Desondanks zagen we geen terugval in het aantal vrijwilligers, hun steun bleef en in de komende jaren kunnen we weer op hen rekenen.
- De druk op onze medewerkers was groot door véél bezoekers in onze natuurgebieden. Het was geweldig om te zien dat alle medewerkers zich in dit lastige jaar voor de volle honderd procent, en meer, ingezet hebben. Dat gold zowel voor de mensen op kantoor, als voor de mensen in de regio's.
- In het Jaarverslag 2020 werd het al genoemd: deze drukte heeft ook kansen geboden. De naamsbekendheid, het draagvlak voor onze organisatie en de waardering voor natuur dichtbij zijn de afgelopen coronaperiode toegenomen. Het is absoluut een basis waarop wij verder kunnen en zullen bouwen.

Haas

2. Toezichtsverslag

Verslag van de raad van toezicht

Ontstaan

In 2019 is besloten om over te gaan naar een raad van toezicht-model waarmee het bestuurlijke proces in handen kwam van de directeur-bestuurder en de raad van toezicht. Dit nieuwe model zou een maatschappelijke organisatie als het Zuid-Hollands Landschap meer ruimte en slagkracht moeten bieden om in te kunnen spelen op de actualiteit en proactief gedrag alsmede het nemen van verantwoordelijkheid stimuleren.

Evaluatie

In 2021 hebben wij het functioneren van dit model geëvalueerd, zowel onze rol van toezichthouder en werkgever als de klankbordfunctie, het samenspel met de directeur-bestuurder en het managementteam, en de inzet van de adviesraad door de directeur-bestuurder. Dit leidde onder meer tot het aanscherpen van de rollen, een plan voor deskundigheidsbevordering in 2022, het voortzetten van de strategische agenda, het proactiever invullen van de klankbordfunctie, en ook het geven van aandacht aan de vitaliteit en continuïteit van de werkorganisatie en het voornemen om meer het werkveld en de natuur in te gaan.

Samenstelling

Per 31 december 2021 bestaat de raad van toezicht conform de statuten uit vijf leden. De samenstelling inclusief relevante nevenfuncties is terug te vinden in het [Bestuursverslag](#).

In het verslagjaar is Adrie Papma als voorzitter teruggetreden. De raad van toezicht heeft vanuit haar midden Frank Tazelaar als voorzitter voorgedragen en benoemd. Door de benoeming tot voorzitter van de raad is Frank Tazelaar teruggetreden als lid van de auditcommissie.

Marianne van Duijn heeft zich beschikbaar gesteld voor deze positie en is door de raad benoemd tot lid van de auditcommissie naast Robbert Ruijgrok die voorzitter is.

Taken

Onze taken staan beschreven in de statuten en het reglement raad van toezicht. Wij zijn belast met het toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting, het toezicht op het door de directeur-bestuurder gevoerde beheer en beleid en het functioneren van de directeur-bestuurder. Wij staan de directeur-bestuurder met raad en daad terzijde en bieden daar waar gewenst ondersteuning. Ook bieden wij gevraagd en ongevraagd advies op hoofdlijnen. Uit ons midden hebben wij een auditcommissie ingesteld die onder onze verantwoordelijkheid belast is met het houden van toezicht op de financiële gang van zaken in het algemeen en de zuiverheid van de financiële huishouding in het bijzonder (compliance) en voorts met de toetsing van de werking van de interne administratieve organisatiecontrole. Verder voeren wij het werkgeverschap voor de directeur-bestuurder. Wij verlenen jaarlijks goedkeuring aan de jaarrekening en het jaarverslag van het afgelopen boekjaar, het (meerjaren)beleidsplan en de begroting voor het komende boekjaar. Als toezichthouders hebben wij de integriteitsverklaring en de gedragscode van het Zuid-Hollands Landschap ondertekend, die ook voor de medewerkers van toepassing is.

Het verslagjaar 2021

Wij hebben in het verslagjaar, in aanwezigheid van de directeur-bestuurder, vier keer vergaderd als raad van toezicht en drie keer als auditcommissie, ook heeft deze commissie actief meegedacht op een aantal dossiers.

In de raad van toezicht-vergaderingen hebben wij op basis van het advies van de auditcommissie onze goedkeuring verleend aan de jaarrekening en het inhoudelijk jaarverslag 2020, de begroting 2022 en de directeur-bestuurder décharge verleend over het gevoerde beleid in 2020.

Daarnaast was er veel aandacht voor de actualiteit en strategische onderwerpen zoals de WBTR (wet bestuur- en toezicht rechtspersonen). Een aantal van ons heeft de tweedaagse kennisuitwisseling van LandschappenNL bijgewoond evenals de jaarlijkse Bestuurdersdag. In september vond samen met het managementteam een bezoek aan het Zeeuws Landschap plaats in het kader van kennisuitwisseling.

Extern speelde onverminderd de coronapandemie met de bijbehorende kansen en bedreigingen voor het Zuid-Hollands Landschap. Ook het stikstofdossier werd nog actueler en biedt het Zuid-Hollands Landschap kansen in onze Natura 2000-gebieden. Intern werd er gewerkt aan een Financieel Statuut met bijbehorende meerjarenprognose en een risicoregister.

De AOIB (administratieve organisatie en interne beheersing) werd vastgesteld, de voortgang van het Meerjarenbeleidsplan aan de hand van kpi's gemonitord. Ook het strategisch HR-beleid stond op de agenda, een belangrijke voorwaarde voor de vitaliteit en continuïteit van de organisatie.

In het kader van artikel 24 van de WOR heeft het jaarlijkse overleg met de ondernemingsraad plaatsgevonden. De jaarlijkse excursie met managementteam, adviesraad en ondernemingsraad kon vanwege nieuwe lockdownmaatregelen geen doorgang vinden. Deze is alsnog gepland voor het eerste kwartaal 2022.

Terugkijkend op het jaar 2021 zijn wij blij met de resultaten die wij met elkaar hebben bereikt voor de natuur in Zuid-Holland. Dat was mede te danken aan de betrokkenheid van medewerkers, vrijwilligers en toezichthouders en de veerkracht en flexibiliteit van de organisatie.

Delft, 10 maart 2022

Frank Tazelaar, voorzitter

Marianne van Duijn

Robbert Ruijgrok

Teunis Jacob Slob

Han Weber

Boerenwaluw

3. Activiteitenverslag

Successen & succesjes

Beheren is vooruitzien, natuurdoelen stellen, hard werken én regelmatig een succes vieren. We strooien op deze twee pagina's van het Jaarverslag 2021 met grote en kleine resultaten van ons werk in de regio's Veenweiden, Kuststreek en Eilanden.

Weidevogels

Tot lang in het seizoen waren er in het veenweidegebied alarmerende grutto's in Polder de Nesse, Polder den Hoek, Oudeland-Zuid, Kadijk-West en Bilwijk. Dat betekende dat hier relatief veel jonge grutto's werden grootgebracht. Bij tellingen in Polder den Hoek en Kadijk-West viel de diversiteit op. Natuurlijk waren de 'gewone' weidevogels tureluur, grutto en kievit er, maar ook grote aantallen slobend, veldleeuwerik, gele kwikstaart en graspieper.

We installeerden een duurzame waterpomp op zonne-energie om de Vosse- en Weerlanerpolder bij Hillegom voor weidevogels voldoende nat te houden. Dat gaf grote broedsuccessen bij grutto, kievit en tureluur. Ook Zeven Gaten (Westland) bleek een vogelparadijs voor onder andere smient, kraakeend, wilde eend, slobend, kuifeend, grutto, kluut, kievit, tureluur en scholekster.

Succes door goed beheer komt soms snel! Het plasdrasgebied dat we in de Waalhoek op Voorne creëerden werd meteen ingenomen door allerlei weidevogels.

Bijzondere gasten

Zwarte sterns broedden op de nestvlotjes die in de Krimpenerwaard speciaal voor hen werden klaargelegd. Afgelopen jaar zagen we ook zeldzame witvleugelsterns op de vlotjes. Ook Spanjaards Duin bij 's-Gravenzande kreeg bijzondere gasten. Zo waren er in het najaar grote groepen sneeuwgorzen. En er broedden twee paartjes bontbekplevier en kleine plevier. Zeldzame soorten die prima passen in deze nieuwe duinvallei. Sowieso ontwikkelt het gebied zich goed: in 2021 bloeiden de vleeskleurige orchis en parnassia er voor het eerst.

Een ree, gespot in Huys te Warmont... Was het een dwaalgast, of gaan reeën zich vestigen op het oude landgoed? In het Staelduinse Bos ('s-Gravenzande) werd de bruine winterjuffer gezien; niet eerder kwam deze libel hier voor. Vlak bij ons Bezoekerscentrum Tenellaplas landde op de waterleliebladeren de sierlijke witsnuitlibel, een zeldzame soort. Meestal zijn ze goed gecamoufleerd, maar fietsers zullen het misschien gezien hebben: in de Achthovense Uiterwaarden was een roerdomppaar met jongen zichtbaar.

Nog even terug naar de kust: in duingebied de Banken kwam in april een hop even langs, een roodstuitwaluw (die thuishoort langs de Middellandse Zee) was er begin mei en de grauwe klauwier liet zich zien. Ten slotte deze bijzondere wintergast in de Sophiapolder: een kleine burgemeester.

Bloeiend Zuid-Holland

Het koele en natte voorjaar zorgde in het veenweidegebied op veel plaatsen voor een opvallend langdurige gele zweem van overdadig bloeiende spindotters en dotterbloemen. In diezelfde tijd bleek weer eens dat bospark Rhijngest in Oegstgeest dé plek voor stinsenplanten is. Dat is mede te danken aan de hulp van vrijwilliger Koen van Zoest. 27 soorten groeien (en bloeien!) er inmiddels. Andere hulp kwam van konijnen, zij zijn belangrijke partners voor ons beheer van Luistenbuul, aan de Lek. Ze vreten het gras weg en graven kalkrijk zand omhoog. In de zomer zagen we dan ook veel bloeiende planten als kleine pimpernel, knolboterbloem, grote tijm, veldsalie en zelfs de zeldzame rode bremraap.

't Zoemt en fladdert

Al jaren zijn we bezig met de ontwikkeling van een bloemen- en bijenrijk landschap rond Leiden, Zoetermeer, Alpen aan den Rijn. Zo ook in onze Elfenbaan; een klein natuurgebied, maar belangrijk voor wilde bijen. We zagen nieuwe soorten zoals de gebandeerde dwergzandbij, de kleine lookmaskerbij en de kattenstaartdikpoot. Ook op vlindergebied was goed nieuws te melden. De Spaanse vlag fladderde door de Van Dixhoorndriehoek, de keizersmantel in het Staelduinse Bos en in de Duinen van Oostvoorne, waar ook koninginnenpages zich thuis voelden. Diverse soorten libellen hebben we gespot in de Van Dixhoorndriehoek: zuidelijke glazenmaker, tangpantserjuffer, tengere grasjuffer, zuidelijke keizerlibel en zadellibel.

Spindotter

Bever

Zorgvuldig beheer, veel resultaat

Afsluitend nog enkele waarnemingen vanuit onze gebieden:

- Het nieuwe, drijvende broedeiland in de Oranjeplassen werd meteen bezet door tientallen visdieven en zeker vier kokmeeuwen.
- In de Crezéepolder vonden we naast een wandelpad een beverburcht. In nagenoeg al onze zoetwatergetijdengebieden komen nu bevers voor.
- In de Van Dixhoorndriehoek broedden negentien (!) paar nachtegalen.
- Grootoorvleermuizen gebruikten al snel na de renovatie Fort Penserdijk als slaapplek.
- We voerden veel natuurherstel uit op het Groene Strand. De zandhagedis is er gespot!
- In Nespolder broedden moerasvogels als purperreiger, roerdomp en porseleinhoen dankzij zorgvuldig beheer van het waterpeil.

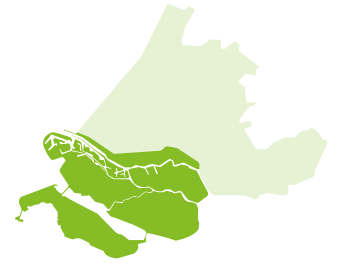

Zandhagedis

Grootoorvleermuis

Herstel zorgt voor biodiversiteit

We gingen in 2021 op diverse plaatsen de strijd aan met stikstof en boekten successen op het Groene Strand. Daarnaast was er ook mooi nieuws te melden over een van onze twee forten, maar moesten we jammer genoeg een stap terugdoen op het Eiland van Brienoord.

Stikstof

Natuur die aangetast is door stikstofdepositie willen we weer herstellen, in 2021 betrof dat drie projecten. Eén: exotenbestrijding, met name van de Aziatische duizendknoop. Twee: chopperen (machinaal afschrappen van de vegetatie en direct verwijderen) in de Westduinen. Drie: opslag verwijderen in de Preekhilpolder om ruimte te geven aan inheemse soorten zoals Noordse woelmuis en diverse rietvogels.

Het Groene Strand

Op het Groene Strand bij Oostvoorne voerden we diverse werkzaamheden uit. Onder andere maakten we een duingrasland weer open na dichtgroeien met riet en elders verwijderden we duinstruweel. De maatregelen zijn bedoeld om de biodiversiteit te vergroten. Ook in 2022 zetten we – in samenwerking met en financieel gesteund door Greenchoice – dit meerjarenproject voort.

Fort Penserdijk

In februari hebben we de inrichting afgerond van het fort als winterverblijf voor vleermuizen zoals de gewone dwergvleermuis, grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Bovendien ontving het fort in juni het Compliment voor het Monument van de provincie, een blijk van erkenning voor gerestaureerde en herbestemde monumenten.

Noordse woelmuis

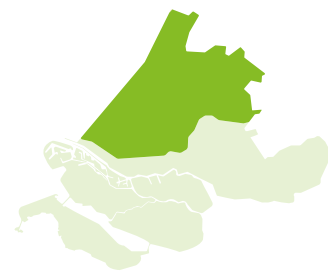
Oók in 2021...

- Ons vernieuwde Bezoekerscentrum Tenellaplas opende deze zomer de deuren voor het publiek.
- Na achttien jaar het natuurbeheer te hebben verzorgd, verlaten we het Eiland van Brienoord. De gemeente Rotterdam besloot het gebied zelf als stadspark te gaan beheren.
- In de Waalhoek maakten we een nieuw plasdrasgebied; een succes, want weidevogels maakten er meteen gebruik van.
- De aanschaf van een nieuw voetveer voor Sophiapolder is voorbereid, zodat we in 2022 de boot kunnen laten bouwen.

Fort Penserdijk

Méér natuur in dichtbevolkt gebied

Het aantal hectare beschermde natuur konden we in de Kuststreek op drie plekken uitbreiden. Een mooi resultaat in de drukste regio van Nederland! We zoomen in op onze drie aanwinsten waar zich het afgelopen jaar positieve ontwikkelingen hebben voorgedaan.

3 ha bij Hoek van Holland

Het Vafamil-terrein, een voormalige camping van het Ministerie van Defensie, is door de gemeente Rotterdam overgedragen aan het Zuid-Hollands Landschap. Het gedeeltelijk verharde terrein vormen we om tot duingrasland, met bos en vochtige valleien. Vanuit aangrenzende natuurgebieden als Solleveld & Kapittelduinen, het Vinetaduin en de Hoekse Bosjes zullen vele soorten insecten, amfibieën en duinplanten de nieuwe – kwalitatief sterk verbeterde – natuur hier weten te vinden.

8 ha bij Noordwijkerhout

Dankzij onze aankoopcampagne, en een royale particuliere donatie, konden wij ons areaal uitbreiden bij Langeveld. Deze hectares liggen direct naast natuur die we al in beheer hebben. ‘Natuur aan elkaar knopen dankzij aankopen’ brachten we hier letterlijk in de praktijk.

128 ha bij het Staelduinse Bos

De gemeenteraad van Rotterdam stemde in met het bestemmingsplan voor de Bonnenpolder. Dat betekent dat wij aan de slag zijn gegaan met de verdere planvorming voor het realiseren van maar liefst 128 hectare nieuwe natuur, aansluitend op de bestaande natuur in ons Staelduinse Bos.

Oók in 2021...

- Spanjaards Duin neemt stabiele vormen aan, qua beheer ligt nu onze focus op het verder realiseren van vochtige duinvallei en grijze duinen. Hopelijk groeit hier snel de groenknolorchis.
- Wandelaars kunnen in Wassergeest weer over het laarzenpad, bruggen en paden zijn opgeknapt.
- Op Huys te Warmont herstelden wij beukenlanen en krijgt de tuin zijn oude allure terug.
- De Elfenbaan blijkt voor wilde bijen van grote waarde dankzij onze inspanningen daar.
- Wij schoonden ruige stukken in de Van Dixhoorndriehoek op; het resultaat? Allerlei soorten orchideeën.

Toezicht & Handhaving

Ook in 2021 waren de gevolgen van corona merkbaar in onze natuurgebieden in de diverse regio's. Ten opzichte van 2020 nam de drukte iets af, maar moesten wij toch nog veel gezinnen en andere groepen uit de rustgebieden halen en terugsturen naar de wegen en paden. Ook bezoekers met loslopende honden bleven problemen geven. Dit ondanks campagnes, extra bebording en gerichte handhaving van onze kant.

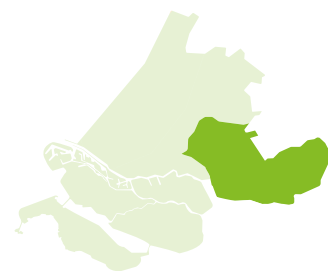
Positief was de opvallende afname van de hoeveelheid zwerfafval. Steeds vaker staken 'ploggers' en 'plandelaars' hun handen uit de mouwen. Door spontaan zwerfvuil op te ruimen hielpen zij onze natuurgebieden schoon

te houden. Hopelijk zet deze positieve trend door en zien we in onze gebieden steeds vaker bezoekers die hardlopen of wandelen combineren met het opruimen van rommel.

Dumpingen van grotere hoeveelheden afval, waaronder drugsafval, bleven helaas doorgaan.

In september 2021 is een aantal jonge, enthousiaste boa's begonnen bij het Zuid-Hollands Landschap. Dat was noodzakelijk door de pensionering van een van de vaste boa's en het vertrek van onze coördinator. In januari 2022 zijn deze nieuwe boa's beëdigd. Ook het regiohoofd Kuststreek draait als boa mee en neemt deels het werk van de coördinator over.

Werken met water

Bij ons natuurherstel speelt water een grote rol; goed beheerde natte natuur is in het veenweidegebied echt dé sleutel tot succes. Daarnaast werken wij goed samen met het Natuurbeheercollectief Krimpenerwaard en komen de te behalen natuurdoelen binnen bereik.

Samenwerking

Door gunstige grondruil in de Krimpenerwaard – begonnen in 2020 – is steeds meer aaneengesloten natuur ontstaan. Meestal zijn dat de nattere stukken waar we kwalitatief hoogstaande natuur ontwikkelen en beheren. Minder natte stukken, waarop in combinatie met natuur meer productie te halen is, zijn bestemd voor de agrariërs en/of het Natuurbeheercollectief Krimpenerwaard. Dit in 2020 opgerichte collectief is inmiddels ook SNL-gecertificeerd waardoor we goed samen optrekken in het bereiken van onze natuurdoelen.

Natter

In de regio hebben wij veel ‘natte stapstenen’ neergelegd voor weidevogels. In Polder de Nesse bijvoorbeeld plaatsten we een weidemolen om een groot plasdrasgebied langer nat te kunnen houden. En op eilandjes in de Berkenwoudse Boezem haalden we de begroeiing – grotendeels bramen – weg, zodat er nu ruimte is voor vochtig hooiland. Ook is de ‘verbossing’ van natte moerasgebieden aangepakt, moerasvogels profiteerden ervan. Voor polder Achthoven hebben we een pomp kunnen realiseren om dit gebied weer jaarrond nat te houden. Het resultaat was geweldig: naast orchideeën groeiden mooie, kenmerkende soorten als Spaanse ruiter en moeraskartelblad hier volop.

Oók in 2021...

- Na het weidevogelseizoen maaiden we vaker en voerden we het maaisel af. Dat intensievere beheer levert in het seizoen betere omstandigheden op voor de kuikens.
- De hoogstamboomgaarden bij het Wiel van Bassa leverden de eerste (van duizenden!) potjes en flessen stroop, sap en bier. De opbrengst ging naar dit fraaie, groene erfgoed.
- Het stroomdalgrasland rond Luistenbuul breidden we uit en door zorgvuldig vegetatiebeheer groeit daar, op voormalig maaisland, nu ook de bedreigde veldsalie.

Boezemmolen nr. 6 Haastrecht

Werk met impact

Via het platform ZelfDoen in Zuid-Holland ondersteunen wij alle groene vrijwilligers in de provincie. Dat gebeurt vanuit de overtuiging dat vrijwilligerswerk in het groen winst oplevert voor het welzijn van de vrijwilliger én de natuur. Hoe ging het in 2021 met het opleiden van vrijwilligers, de uitleen van gereedschap en de aanwas van nieuwe vrijwilligers?

Veel handjes

Door corona moesten, net als een jaar eerder, helaas veel vrijwilligersgroepen tijdelijk stoppen. Daardoor bleek maar weer eens hoe waardevol hun werk voor de Zuid-Hollandse natuur is. De vele vrijwillige handen stellen ons in staat om belangrijk extra werk in onze gebieden uit te voeren. Die toevoeging van kwaliteit hebben wij door corona moeten missen.

Des te mooier was het, dat er toch nieuwe krachten bijkwamen. Zo waren er de Nature Impact Days waarop jongeren (18-30 jaar) samenwerkten met bestaande vrijwilligersgroepen. Jongeren blijken minder bereid zich te binden aan langlopend vrijwilligerswerk, maar willen zich wél graag inzetten en ‘groene impact’ maken op projectmatige basis.

Succesvolle dagen

Meer dan 1.500 mensen deden mee aan de Natuurwerkdag waar we dit jaar een Natuurklusdag voor basisscholen aan toevoegden. De klusdag, inclusief voorbereidende lessen voor de kinderen, was een succes en staat in 2022 weer gepland. De Vrijwilligersdag werd vanwege corona over meerdere locaties verdeeld. Deze schaalverkleining zorgde voor meer ruimte voor ontmoeting en aandacht voor het lokale netwerk. In 2022 kiezen we daarom weer voor deze gedecentraliseerde aanpak.

En verder...

- We bleven de kar trekken voor het project Het Groene Strand, met in 2021 een mooie onderscheiding: de Groene Strand Wimpel op Goeree-Overflakkee!
- De nieuwe kledinglijn voor alle Zuid-Hollands Landschap vrijwilligers is uitgerold.
- Samen met diverse groene partners organiseerden we digitale Groene Spar Sessies, het waren nuttige digitale kennissessies die zeker vervolg krijgen in 2022.
- Geluidarm en lichtgewicht accugereedschap hebben we toegevoegd aan ons uitleenassortiment voor groene vrijwilligers.

Een jaar met groei

De afdeling marketing, communicatie en fondsenwerving zette de positieve lijn door die in 2020 is ingezet. Er is nu een heldere taakverdeling binnen het team, we hebben onder meer hard gewerkt aan het verder aanscherpen van de basiscommunicatie en we zagen een duidelijke groei in het resultaat van fondsenwerving.

Succesvol

We ontvingen via verschillende campagnes ruim € 800.000 aan giften, verwelkomden ruim 3.300 nieuwe Beschermers en zagen de inkomsten uit nalatenschappen groeien. Ook wisten we stappen te zetten in het verhogen van de gemiddelde jaarbijdrage van onze trouwe achterban. Een belangrijke ontwikkeling om een stabiele financiële basis voor ons natuurbeheer te realiseren. Bovendien leverde een eerste gesegmenteerde mailing, gericht aan potentieel grote gevers, een mooi resultaat op. Er zijn zeker kansen om in dit segment verder te groeien.

Voor onze missie werkten wij succesvol aan draagvlak via onze breed gedragen steunbetuigingscampagne 'Meer natuur'. Maar liefst 20.395 mensen ondertekenden de oproep die wij in november in de vorm van een wensboom overhandigden aan de provincie. Geweldig dat onze

actie voor méér natuur door zo veel Zuid-Hollanders werd gewaardeerd. Het steunt ons om ook in 2022 in die actieve rol verder te gaan.

Klussen geklaard

Voor de gehele organisatie hebben we nu een herkenbare, frisse huisstijl. Ook op ons tijdschrift is die stijl toegepast; in combinatie met een nieuwe bladformule hopen we met 'blad' een bredere doelgroep te bereiken. De website hebben we zo voorbereid, dat we voorjaar 2022 live gaan. Het waren intensieve trajecten die een belangrijke basis vormen voor onze plannen in 2022.

Met trots openden we in Bezoekerscentrum Tenellaplas de nieuwe tentoonstelling die in 2021, na een lange vertraging, afgerond kon worden. De Nationale Postcode Loterij en de Landschapstafel Voorne-Putten zijn we dankbaar voor hun financiële steun en geduld in coronatijd.

Bezoekerscentrum Tenellaplas

Nationale Postcode Loterij

Deelnemers van de Nationale Postcode Loterij stelden ons ook in 2021 in staat om diverse mooie projecten uit te voeren. Enkele hiervan lichten we hier graag uit.

■ Fort Penserdijk

In het fort hebben we winterverblijfplaatsen voor vleermuizen gerealiseerd. Diverse soorten vleermuizen wisten het fort al snel te vinden.

■ Zouweboezem

In dit unieke moerasgebied werkten we aan de verbetering van het leefgebied van bedreigde moerasvogels en zeldzame waterdieren.

■ Natuurklusdag

Als uitbreiding van de jaarlijkse Natuurwerkdag konden wij nu ook een speciale klusdag voor kinderen organiseren. 95 kinderen deden enthousiast mee. Volgend jaar weer!

■ Eendenkooien

Onze eendenkooien Kooilust, Bakkerswaal, Klein Profijt en Nooitgedacht liggen er weer prachtig bij. En: begin 2022 zijn we gestart met de restauratie van de kooikershuisjes van De Zouwe en Achthoven.

■ Zwarte Stern

In de Zwarte Sternbaai in de Zouweboezem konden we de drijvers vervangen die ongewenste gasten buitenhouden. Zo blijft de broedkolonie zwarte sterns daar goed beschermd.

Stuk voor stuk belangrijke projecten die wij dankzij de Nationale Postcode Loterij kunnen uitvoeren in het belang van de Zuid-Hollandse natuur!

Twee-punt-nul

De afdeling heeft zich verder geprofessionaliseerd. Uitgangspunt hierbij was de missie 'Van bedrijfs-volgend naar bedrijfs-voerend'. Het nieuwe afdelingshoofd is begin vierde kwartaal aangesteld en sindsdien zijn de eerste concrete, vernieuwende stappen gezet.

Veranderproces

Het eerste halfjaar van 2021 is benut om structuur en functioneren van de afdeling te analyseren, waar nodig aan te passen en het brede pallet aan taken vast te leggen. Dit proces leidde uiteindelijk tot het plan 'Bedrijfsvoering 2.0'. Hierin werd een aantal veranderingen opgenomen:

- Om het gewenste, strategisch HR-beleid ('binden en boeien van mensen') uit te voeren is een professionele HR-adviseur aangetrokken; ad interim, in 2022 werven we een vaste adviseur.
- Een andere omslagberekening op uren voor extern gefinancierde projecten maakt rapportages nog transparanter en is een efficiëntieslag voor de financiële administratie.
- Het projectmanagement is verder geprofessionaliseerd.
- De geplande migratie naar een ander ICT-netwerk is doorgevoerd. Eind 2021 is het nieuwe ICT-beleid opgesteld van waaruit verdere verbeteringen in gang gezet worden om de bestaande systemen beter te benutten.
- Er is behoefte aan professionele facilitaire ondersteuning, daaraan gaan we zo spoedig mogelijk werken.
- De taak van het afdelingshoofd is uitgebreid met de rol van plaatsvervangend-directeur; zo kan de directeur-bestuurder zich meer naar buiten richten en een grotere rol spelen in het realiseren van onze doelstellingen.

Ontwikkeling & kwaliteit

Onder de afdeling bedrijfsvoering is in 2021 een apart team 'ontwikkeling & kwaliteit' ingericht. Dit team heeft de primaire doelstelling om taken die voorheen verspreid waren over de werkorganisatie (zoals opstallenbeheer, projectmanagement en beleid) te centraliseren en professionaliseren. Dit maakt onze gehele organisatie slagvaardiger en efficiënter. Bovendien ontlast het de beheerorganisatie in de regio's.

In de steigers

Veel beleid is – met dank aan het ad interim afdelingshoofd – in de steigers gezet, zodat we nu verder kunnen bouwen aan een professionele bedrijfsvoering.

4. Jaarrekening 2021

4. Jaarrekening 2021

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

- Vaststelling en goedkeuring jaarrekening
- Balans per 31 december per verslagjaar
- Staat van baten en lasten over verslagjaar
- Resultaatbestemming over verslagjaar
- Kasstroomoverzicht over verslagjaar
- Toelichting jaarrekening
- Toelichting op de balans
- Reserves en fondsen
- Toelichting op de staat van baten en lasten
- Overige gegevens
- Bijlagen

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De raad van toezicht van de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap heeft de jaarrekening en het bijbehorende activiteiten- en bestuursverslag, inclusief verantwoordingsverklaring van het jaarverslag, goedgekeurd op 9 juni 2022.

Bestuur

Ir. M.R. Houtzagers

Raad van toezicht

F.W. Tazelaar (voorzitter)

R.F.M. Ruijgrok

M.Y. van Duijn

T.J. Slob

Mr. J.F. Weber

Balans per 31 december 2021

(Na resultaatbestemming)

	31 DECEMBER 2021	31 DECEMBER 2020
ACTIVA		
x € 1.000		
Immateriële vaste activa [1]	182	170
Materiële vaste activa [2]	1.075	980
	1.257	1.149
Vorraden [3]	9	10
Vorderingen en overlopende activa [4]	5.210	4.370
Effecten [5]	5.901	6.026
Liquide middelen [6]	4.668	5.058
	15.788	15.464
Totaal	17.046	16.613
PASSIVA		
x € 1.000		
RESERVES EN FONDSSEN		
Reserves		
• Continuïteitsreserve [7]	4.156	4.573
• Bestemmingsreserves [8]	7.678	6.676
	11.834	11.249
FONDSSEN		
• Bestemmingsfondsen [9]	2.356	2.325
	2.356	2.325
Voorzieningen [10]	118	127
Schulden en overlopende passiva [11]	2.739	2.912
Totaal	17.046	16.613

Staat van baten en lasten over 2021

x € 1.000

	WERKELIJK 2021	BEGROOT 2021	WERKELIJK 2020
BATEN			
BATEN [12]			
• Baten van particulieren	2.587	1.803	1.769
• Baten van bedrijven	61	70	65
• Baten van loterijorganisaties	1.125	1.125	1.125
• Baten van subsidies van overheden	3.908	3.562	3.931
	7.680	6.560	6.890
• Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1.400	1.966	1.949
• Overige baten	824	94	-842
Som van de baten	9.905	8.621	7.996
LASTEN			
BESTEED AAN DOELSTELLINGEN [13]			
• Natuurbeheer	1.973	1.895	1.664
• Kwaliteitsborging / Monitoring / Beheeradministratie	240	264	209
• Recreatie	378	399	368
• Communicatie	690	680	599
• Ontwikkeling	187	176	144
• Beheer objecten	334	678	525
• Opstallen	303	302	326
• De Groene Motor	466	587	420
• Vrijwilligers	153	142	143
• Projecten	2.727	4.211	2.152
	7.452	9.335	6.551
Wervingskosten [14]	442	420	340
Kosten beheer en administratie [15]	1.834	502	1.407
Som van de lasten	9.728	10.257	8.298
Saldo voor financiële baten en lasten	177	-1.637	-302
Saldo financiële baten en lasten [16]	438	141	254
Saldo van baten en lasten	616	-1.496	-48

Resultaatbestemming

x € 1.000

	WERKELIJK 2021	BEGROOT 2021	WERKELIJK 2020
Saldo van baten en lasten	616	-1.496	-48
BESTEMMING SALDO VAN BATEN EN LASTEN:			
Toevoeging/onttrekking aan:			
• Continuïteitsreserve	0	0	0
• Bestemmingsreserves	585	-1.229	-281
• Bestemmingsfondsen	31	-267	233
	616	-1.496	-48

Aanvullend op bovenstaande resultaatbestemming blijvende uit de staat van baten en lasten ad € -472, vallen de volgende overige mutaties ook onder de resultaatbestemming van het jaar 2021:

1. WIJZIGING HOOGTE VAN DE CONTINUÏTEITSRESERVE CONFORM RAAD VAN TOEZICHT BESLUIT EN VERDELING WIJZIGING.

Continuïteitsreserve	-417	
Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen	208	50%
Bestemmingsreserve Strategische investeringen	208	50%
	0	

2. OVERIGE MUTATIES VAN BESTEMMINGSRESERVE STRATEGISCHE INVESTERINGEN ACHTERSTALLIG ONDERHOUD RESERVERING.

Bestemmingsreserve Beheer Opstallen	400
Bestemmingsreserve Strategische investeringen	-400
	0

Voor een nadere onderverdeling verwijzen wij u naar de toelichting op de balans.

Kasstroomoverzicht over 2021

x € 1.000 (Volgens de indirecte methode)

	2021	2020
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN		
Bedrijfsresultaat	616	-48
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	314	282
Mutatie bestemmingsreserves	0	-95
Mutatie voorzieningen	-9	98
	305	285
Verandering in werkkapitaal:		
Vorraden en onderhanden werk	1	1
Vorderingen en overlopende activa	-841	210
Effecten	125	-260
Kortlopende schulden (excl. schulden aan kredietinstellingen)	-173	185
	-888	136
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	33	373
Opbrengst van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	0	0
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	0	0
Waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	0	0
Rentelasten en soortgelijke kosten	0	0
Correcties	0	-2
	0	-2
Kasstroom uit operationele activiteiten	33	371
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN		
Investeringen in immateriële vaste activa	-81	-12
Investeringen in materiële vaste activa	-342	-262
Desinvesteringen in immateriële vaste activa	0	0
Desinvesteringen in materiële vaste activa	0	3
Mutaties overige financiële vaste activa	0	0
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-422	-270
KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
Mutatie langlopende schulden	0	0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0
Mutatie geldmiddelen	-390	100
Toelichting op de geldmiddelen		
Stand per 1 januari	5.058	4.957
Mutatie geldmiddelen	-390	100
Stand per 31 december	4.668	5.058

Toelichting jaarrekening

ALGEMEEN

Richtlijnen/keurmerken

De jaarrekening 2021 is ingericht conform de Richtlijn 650 Fondsenwervende Organisaties. De richtlijn vormt een essentieel onderdeel van de beoordelingen die worden verricht door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) in het kader van het CBF-Keurmerk.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Afrondingen

Over het algemeen zijn de getallen in deze jaarrekening afgerond in duizenden euro's. Hierdoor kunnen er verschillen ontstaan met de totaalstelling als de afzonderlijke reeds afgeronde getallen worden opgeteld.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie zich over verschillende zaken een oordeel vormt en schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

Valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's. Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode worden in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. Eventuele koersverschillen worden opgenomen in de staat van baten en lasten.

GRONDSLAGEN VOOR BALANSWAARDERING

Algemeen

De waardering van activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Immateriële vaste activa

- Software
Onder deze post is de investering in software opgenomen die niet fysiek op de locatie aanwezig is, maar waarvan via een portal op internet gebruik wordt gemaakt. Op de investeringen die worden gemaakt om de applicaties bedrijfsspecifiek te maken, wordt afgeschreven. De waarde wordt bepaald tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.

Materiële vaste activa

Direct in gebruik voor de doelstelling

- Natuurterreinen
In de jaarrekening wordt het bezit aan terreinen gewaardeerd op een symbolisch bedrag van €1 omdat de onroerende bezittingen duurzaam aan het economisch proces zijn onttrokken.
- Opstallen
De opstallen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.
- Vakantiewoningen
Het Zuid-Hollands Landschap bezit twee vakantiewoningen die via een intermediair worden verhuurd aan particulieren.

Bedrijfsmiddelen

- Machines en dienstvoertuigen
De machines en dienstvoertuigen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.
- Inventaris
De inventaris bestaat uit kantoormeubilair, computerapparatuur en overige software. De inventaris is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs.

De afschrijvingspercentages zijn vastgesteld aan de hand van de verwachte economische levensduur van de bedrijfsmiddelen.

Financiële instrumenten

Onder de financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van primaire instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost. De Stichting heeft geen financiële derivaten.

Effecten

De effectenportefeuille bestaat uit aandelen, obligaties, alternatieve beleggingen en liquide middelen. De ter beurze genoteerde aandelen, obligaties en alternatieve beleggingen behoren tot een handelsportefeuille en worden gewaardeerd op de beurswaarde per balansdatum, waarbij zowel ongerealiseerde als gerealiseerde waardeveranderingen direct in de staat van baten en lasten worden verantwoord.

Vorraden

De voorraden in het kader van de doelstelling bestaan uit artikelen die voor de verkoop zijn bestemd. De voorraden zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingswaarde.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor eventuele oninbaarheid van vorderingen wordt een voorziening getroffen. In 2021 is er een voorziening voor oninbaarheid van vorderingen (waaronder debiteuren) opgenomen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves en fondsen

De bestemmingsreserves zien toe op het deel van het eigen vermogen dat wordt afgezonderd omdat daaraan door de directeur-bestuurder een beperkte bestedingsmogelijkheid is gegeven. De bestemmingsfondsen zien toe op het deel van het vermogen dat wordt afgezonderd omdat daaraan door derden een beperkte bestedingsmogelijkheid is gegeven.

Voorzieningen

Voorziening jubilea: De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt ondermeer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans. Bij het contant maken is de marktrente van hoogwaardige ondernemingsobligaties ad 3% (2020 was 3%) als disconteringsvoet gehanteerd.

Voorziening groot onderhoud: De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks van jaren. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht. De voorziening is gevormd voor de operationeel gebruikte opstallen zijnde het bezoekerscentrum Tenellaplas en beide vakantiewoningen.

Kortlopende schulden

Schulden met een looptijd van korter dan 1 jaar worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Algemeen

Baten en lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin de prestaties zijn verricht en afgerond. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Baten en lasten van activiteiten, welke per balansdatum nog niet zijn afgerond, worden verantwoord als respectievelijk vooruit ontvangen en vooruitbetaald.

Baten van particulieren

Baten uit erfstellingen en legaten worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Berschermersinkomsten en periodieke schenkingen worden verantwoord in de periode waar ze betrekking op hebben.

Donaties en giften worden verantwoord op het moment dat de gelden zijn ontvangen.

Baten van bedrijven

Baten van bedrijven worden verantwoord in het boekjaar waar ze betrekking op hebben.

Baten van loterijorganisaties

Baten van loterijorganisaties worden verantwoord in het boekjaar waarin de bate definitief is toegezegd.

Baten van subsidies van overheden

Subsidiebaten voor verwervingen en projecten en de daarmee samenhangende lasten worden verantwoord naar rato van de voortgang. De voortgang van het project of de verwerving wordt bepaald aan de hand van de hiervoor gemaakte kosten. Overheidssubsidies voor de exploitatie worden verantwoord in het jaar van toekenning.

Voor projecten waarvoor overheidssubsidie wordt verkregen waaraan een terugbetalingsverplichting is verbonden bij het niet besteden van de subsidie overeenkomstig de subsidievoorwaarden, worden baten verantwoord bij het aangaan van een verplichting tot besteding overeenkomstig de subsidievoorwaarden.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten worden verantwoord in het boekjaar, waarin de levering plaatsvindt en/of de dienst is verricht.

Overige baten

Overige baten worden verantwoord in het boekjaar, waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld en in de overige baten is tevens inbegrepen de mutatie onderhanden projecten.

Lasten

De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenen

Het Zuid-Hollands Landschap heeft haar pensioenen ondergebracht bij Stichting BPL-Pensioenen (BPL). De beleidsdekkingsgraad van BPL bedroeg 105,6% per 31 december 2021 (92,6% per 31 december 2020). De pensioenregeling kwalificeert als een middelloonregeling. Het pensioengevend salaris was in 2021 gemaximeerd tot € 58.311. De jaarlijkse premie die voor rekening komt van de werkgever bedraagt maximaal 19,09% (in 2020: 18,39%) van het pensioengevend salaris. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens “verplichting aan pensioenuitvoerder benadering”. In deze benadering wordt aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als een last in de winst- en verliesrekening verantwoord. Ultimo 2021 zijn er evenals in 2020 geen verplichtingen waarvoor een pensioenvoorziening is opgenomen. Aanvullend op de basispensioenregeling van BPL is er een Excedentregeling waarvoor de gehele premie ten laste komt van de werkgever.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschafwaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van de vaste activa zijn begrepen onder de post overige baten.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende renteopbrengsten en -kosten van uitgegeven en ontvangen leningen en tegoeden.

GRONDSLAGEN VOOR BALANSWAARDERING

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode.

Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten, alsmede rentelasten en soortgelijke kosten, worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Toelichting op de balans

x € 1.000

ACTIVA

VASTE ACTIVA

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA [1]

Het verloop van de immateriële vaste activa wordt als volgt weergegeven:

	Software	Totaal huidig boekjaar 2021	Totaal voorgaand boekjaar 2020
Boekwaarde per 1 januari	170	170	229
Investerings	81	81	12
Afschrijvingen	-68	-68	-71
	13	13	-59
Boekwaarde per 31 december	182	182	170

MATERIËLE VASTE ACTIVA [2]

Het verloop van de materiële vaste activa wordt als volgt weergegeven:

	Direct in gebruik voor de doelstelling	Bedrijfsmiddelen	Totaal huidig boekjaar 2021	Totaal voorgaand boekjaar 2020
Boekwaarde per 1 januari	232	748	980	932
Investerings	154	187	342	262
Desinvesteringen	0	0	0	-3
Afschrijvingen	-30	-217	-246	-211
	125	-29	95	47
Boekwaarde per 31 december	357	718	1.075	980

Voor een gedetailleerd overzicht van de immateriële- en materiële vaste activa verwijzen wij u naar de bijlage.

Afschrijvingspercentages:

- Direct in gebruik voor de doelstelling 0-10%
- Bedrijfsmiddelen 10-20%
- Software 20-33%

Toelichting op de balans

x € 1.000

De activa betreffende de 'direct in gebruik voor de doelstelling' bestaan uit:

A. NATUURTERREINEN

(in eigendom of met beperkte rechten)

	2021 hectare	2020 hectare
Stand per 1 januari	4.791	4.773
Mutaties		
- Eigendom	13	2
- Beheer	-75	15
- Erfpacht	3	0
- correctie CMSi	0	1
Stand per 31 december	4.732	4.791

B. OPSTALLEN

De bezittingen die rechtstreeks in gebruik zijn voor de doelstelling betreffen vakantiewoningen en regiokantoren die het Zuid-Hollands Landschap zonder subsidie heeft aangekocht of gebouwd.

VLOTTENDE ACTIVA

VOORRADEN [3]

Direct beschikbaar voor de doelstelling

	2021	2020
Winkelvoorraad Bezoekerscentrum Tenellaplas	9	10
	9	10

De voorraden betreffen de winkelvoorraad.

De winkelvoorraden betreffen artikelen voor de verkoop zoals boeken, kaarten en educatiematerialen.

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA [4]

	2021	2020
Debiteuren	279	305
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4	22
Overige vorderingen en overlopende activa	4.928	4.043
	5.210	4.370

Debiteuren

Openstaand saldo	284	310
Voorziening voor dubieuze debiteuren	-5	-5
	279	305

Een voorziening voor oninbare debiteuren is opgenomen.

Toelichting op de balans

x € 1.000

Voorziening dubieuze debiteuren	2021	2020
Stand per 1 januari	-5	0
Toevoeging	0	-5
Onttrekking	0	0
Stand per 31 december	-5	-5

Voor de leden die geïncasseerd worden is een gedeelte als dubieus opgenomen.

Belastingen en premies sociale verzekeringen	2021	2020
Omzetbelasting	4	22
	4	22

Overige vorderingen en overlopende activa		
Ministerie RVO (subsidieregeling Natuur en Landschap)	2.733	2.039
Provincie Zuid-Holland (subsidieregeling De Groene Motor en Recreatie)	158	79
Vooruitbetaalde bedragen	79	21
Nog te ontvangen bedragen	1.560	1.820
Nog te ontvangen subsidiegelden voor projecten	399	83
	4.928	4.043

EFFECTEN [5]	2021		2020	
Beleggingsportefeuille	€	%	€	%
Aandelen	2.403	41%	2.384	40%
Alternatieve beleggingen	260	4%	185	3%
Obligaties	2.516	43%	2.883	48%
Voor belegging beschikbare middelen	723	12%	574	10%
	5.901	100%	6.026	100%

De verkrijgingsprijs van de obligaties bedroeg € 2.504.

Uitsplitsing Obligaties:	2021	2020
Staatsobligaties	594	766
Ondernemingsobligatieis	1.921	2.117
	2.516	2.883

LIQUIDE MIDDELEN [6]	2021	2020
Banktegoeden	4.667	5.058
Kas	1	0
	4.668	5.058

De liquide middelen staan ter vrije beschikking aan de stichting.

Toelichting op de balans

x € 1.000

PASSIVA

CONTINUÏTEITSRESERVE [7]	2021	2020
Stand per 1 januari	4.573	5.331
Mutatie	-417	-759
Stand per 31 december	4.156	4.573

De continuïteitsreserve is bedoeld als buffer om kosten van de werkorganisatie te kunnen doorbetalen als het Zuid-Hollands Landschap op korte termijn onverwacht met grote calamiteiten wordt geconfronteerd. Met ingang van 2020 heeft de raad van toezicht in haar vergadering van 10 december 2020 akkoord gegeven op een wijziging van berekening van de hoogte van de continuïteitsreserve uitgaande van een factor van 1,1 van de kosten van de werkorganisatie voor het opvolgende jaar en voor 2021 naar een factor 1,0. De directeur-bestuurder heeft op advies van het mt en de auditcommissie de continuïteitsreserve voor 2021 vastgesteld op € 4.156.

BESTEMMINGSRESERVES [8]	2021	2020
Aankoop en beheer nieuwe terreinen	3.055	2.643
Strategische investeringen	1.745	1.576
Verbinden met mensen	1.078	1.212
De Groene Motor	113	115
Egalisatiereserve	1.107	921
Opstallen	580	209
	7.678	6.676

De beoogde verlaging van de bestemmingsreserves conform ons Meerjarenbeleidsplan is nog niet gerealiseerd, mede doordat een aantal projecten gewijzigd zijn.

De bestemmingsreserves zijn reserves waarvoor het voormalig bestuur, thans de directeur-bestuurder), de bestemming heeft aangewezen. In de bestemmingsreserves hebben zich de volgende mutaties voorgedaan:

Aankoop en beheer nieuwe terreinen	2021	2020
Stand per 1 januari	2.643	2.169
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	411	474
Stand per 31 december	3.055	2.643

De raad van toezicht heeft het besluit genomen om de continuïteitsreserve te verminderen waarbij 50% zijnde € 208 van deze vermindering ten gunste is gebracht van de bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen. Deze € 208 is opgenomen in de mutatie.

Toelichting op de balans

x € 1.000

Strategische investeringen	2021	2020
Stand per 1 januari	1.576	1.216
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	169	360
Stand per 31 december	1.745	1.576

De doelstelling van deze reserve betreft het toekomstbestendig maken en houden van de statutaire doelstelling van de stichting door te anticiperen op kansen die voor het Zuid-Hollands Landschap belangrijk zijn in haar ontwikkeling. Dat kan zijn vanwege politieke veranderingen of ontwikkelingen waar wij vanuit strategisch oogpunt op moeten reageren. Voorbeelden vanuit het recente verleden zijn de stikstofdepositie, natuurgraven in de Bonnenpolder, Buitenland van Rhooon etc. Ook in het geval van het beperken van (imago)schade kan een beroep worden gedaan op deze reserve voor extra inzet van mensen en middelen. Veelal zijn de kosten die gemoeid gaan met deze onderwerpen niet voorzien of opgenomen in de reguliere begroting. De activiteiten kunnen echter wel substantieel bijdragen aan de strategische doelstellingen van de organisatie. De raad van toezicht wordt jaarlijks geïnformeerd over de uitputting van deze reserve. Met ingang van het jaar 2020 worden behaalde resultaten of geleden verliezen ten gunste van of ten laste van deze reserve gebracht. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de bijlage met nadere detaillering van deze mutaties.

Verbinden met mensen	2021	2020
Stand per 1 januari	1.212	1.167
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	-134	46
Stand per 31 december	1.078	1.212

Deze reserve wordt ingezet voor producten en projecten verband houdend met de invulling van het laten beleven van natuur in onze gebieden.

De Groene Motor	2021	2020
Stand per 1 januari	115	55
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	-2	60
Stand per 31 december	113	115

De dotatie heeft plaatsgevonden vanuit het overschot van het product.

Egalisatiereserve	2021	2020
Stand per 1 januari	921	512
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	186	409
Stand per 31 december	1.107	921

Dit betreft een vrije reserve ten behoeve van activiteiten die niet uit de reguliere begroting en/of de jaargebonden Nationale Postcode Loterij ontvangsten kunnen worden gefinancierd. Om deze activiteiten toch doorgang te kunnen laten vinden, wordt een egalisatiereserve gevormd.

De verdeling van deze reserve is als volgt:

Egalisatiereserve 2017-2019	697
Egalisatiereserve 2020	95
Egalisatiereserve 2021	315
	1.107

Van het saldo Egalisatiereserve 2017-2019 is reeds € 593 toegekend zodat er nog € 104 beschikbaar is.

Beheer opstallen	2021	2020
Stand per 1 januari	209	682
Mutatie (saldo van toevoegingen en onttrekkingen)	371	-473
Stand per 31 december	580	209

Bestemmingsreserve Beheer Opstallen

De bestemmingsreserve Beheer Opstallen is ingesteld om uit het rendement het onderhoud van de opstallen te financieren. De provincie Zuid-Holland heeft bijgedragen aan de vorming van deze reserve door geen aanspraak te maken op het deel van de verkoopopbrengst van opstallen dat conform de Algemene subsidie verordening Zuid-Holland aan de provincie toekomt, onder het beding dat deze gelden worden toegevoegd aan het Beheer Opstallen. De mutatie in 2021 bestaat uit het saldo van de baten en lasten van uitgevoerde activiteiten (onderhoudskosten en opbrengsten uit huur en verhuur) en een eenmalige dotatie uit Reserve Strategische investeringen ad € 400 in verband met dekking voor de uitgaven van achterstallig onderhoud.

Ingaande het boekjaar 2021 is het Bestemmingsfonds Beheer Opstallen omgezet naar een Bestemmingsreserve Beheer Opstallen en zijn de vergelijkende cijfers over 2020 hiermee in overeenstemming gebracht.

BESTEMMINGSFONDSEN [9]	2021	Mutatie	2020
Beheer Objecten Derden (zie onderstaande specificatie)	235	74	161
Beheer Elfenbaan	955	-39	994
Beheer Ockenburgh	211	77	134
Beheer Spanjaards Duin	372	-32	404
Beheer Beresteijn	57	8	49
Beheer Zandmotor	2	0	2
Beheer Van Dixhoordriehoek	71	-22	93
Beheer Scharperswijk	65	-18	83
Regionaal Belang Voorne	9	-2	11
Beheer Hollandse IJssel	142	-9	151
Krimpenerwaard	167	-42	209
Natuurfonds	69	36	33
	2.356	31	2.325

Beheer Objecten Derden	2021	Mutatie	2020
Eiland Brienoord	0	-12	12
Heemtuin Krimpen	9	3	6
Oostvlietpolder 't Vogelhof	125	15	111
Vosse en Weerlanderpolder	13	11	3
Biodiversiteit Groene Strand	63	32	32
Met Peterson een mooie leefomgeving in Klein Profijt	0	0	0
Banken	18	9	9
Begraafplaats Ouddorp	0	11	-11
Overige mutaties	7	7	0
	235	74	161

In de fondsen zijn de gelden ondergebracht waaraan door derden een bestemming is gegeven. Het Zuid-Hollands Landschap kent alleen bestemmingsfondsen, die een omschreven doel hebben.

Fonds Veenweiden en Rietland

Gedurende 10 jaar is in de periode van 2009 tot 2019 een bedrag van € 10 geschonken door een particulier. De gelden in dit fonds zullen worden besteed aan natuurprojecten in natte (veenweiden) gebieden zoals de Krimpenerwaard en aangrenzende polders, boezemlanden en uiterwaarden. De Stichting Het Zuid-Hollands Landschap bepaalt de keuze van de uit te voeren projecten.

Fonds Beheer Objecten Derden

Het Fonds Beheer Objecten Derden is ingesteld als egalisatiefonds voor het beheer van terreinen van derden. De bijdragen van derden die voor het onderhoud van deze gebieden worden ontvangen, dienen ter dekking van de beheerkosten. In 2021 zijn de onder Fonds Beheer Objecten Derden vallende fondsen doorgelicht en waar nodig heeft dat geleid tot aanpassingen in de mutatie.

Fonds Beheer Elfenbaan

Het Fonds Beheer Elfenbaan is ingesteld om de van Rijkswaterstaat ontvangen bedragen in 1999 en 2006 van in totaal € 1.675 en het rendement over dit bedrag de beheerkosten van De Elfenbaan, de ecologische verbindingstrook langs de Rijksweg Leiden-Bodegraven (N11), gedurende een periode van 30 jaar, te voldoen. De Elfenbaan is sinds 1997 bij het Zuid-Hollands Landschap in beheer. Met Rijkswaterstaat is overeengekomen dat dit kapitaal niet wordt belegd in de beleggingsportefeuille.

Fonds Beheer Ockenburgh

Het Fonds Beheer Ockenburgh is ingesteld om van het rendement van het door de provincie Zuid-Holland ontvangen kapitaal van € 105 de beheerkosten te voldoen. Met de Provincie is overeengekomen dat het niet is toegestaan dat een tekort op de beheerkosten in mindering wordt gebracht op het fonds. In 2011 is het Fonds Hyacintenbos samengevoegd met het onderhoudsfonds van het nabijgelegen landgoed Ockenburgh.

Fonds Beheer Spanjaards Duin

In 2010 is een beheersovereenkomst afgesloten met Rijkswaterstaat voor een periode van 30 jaar. De afkoopsom voor de financiering van het beheer bedroeg € 765. Met Rijkswaterstaat is overeengekomen dat de gelden niet zullen worden belegd. In 2021 is het bedrag dat ten laste gaat van het fonds uitgekomen op € 32.

Fonds Beheer Beresteijn

Sinds 1 mei 2010 voert het Zuid-Hollands Landschap in opdracht van ontwikkelingsmaatschappij Amvest het onderhoud uit van het parkgedeelte op Landgoed Beresteijn te Voorschoten. In dit kleine landgoed zal een woongebied met zorgcomponent worden ontwikkeld. Zolang er op het landgoed nog geen concrete ontwikkeling plaatsvindt, zal het Zuid-Hollands Landschap een adviserende rol hebben in de toekomstige ontwikkeling. Daarnaast wordt geprobeerd middels beheer de belangrijkste waarden van het landgoed zichtbaar te maken. Jaarlijks is er met Amvest overleg over het beheer en onderhoud. Om verantwoording te kunnen afleggen over de uitgaven is het Fonds Beheer Beresteijn opgezet.

Fonds Beheer Zandmotor

Dit fonds is sinds oktober 2011 opgezet door het Zuid-Hollands Landschap in opdracht van de Provincie Zuid-Holland. Het betreft een grote hoeveelheid opgespoten zand voor de kust van Ter Heijde. Dit pilotproject brengt naast de functie van kustbescherming ook nieuwe natuur met verrassende flora en fauna met zich mee. Om de inkomsten en de uitgaven goed te kunnen volgen is het Fonds Beheer Zandmotor opgezet. De uitputting bedroeg in 2021 € 0.

Fonds Beheer Van Dixhoorndriehoek

Per 1 januari 2012 heeft het Zuid-Hollands Landschap de Van Dixhoorndriehoek (ca. 110 ha) in Hoek van Holland in erfpacht voor 30 jaar. De energiemaatschappijen EON en GDF Suez hebben binnen de Van Dixhoorndriehoek een natuurherstelproject uitgevoerd van een paar hectaren. Voor het beheer van deze hectaren betalen zij aan de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap een afkoopsom ineens, voor de komende 29 jaar. De afkoopsom bedraagt € 244. EON en GDF Suez betalen ieder 50%. In het boekjaar is voor een bedrag van € 22 onttrokken aan het fonds.

Fonds Beheer Scharperswijk

Het beheer en inrichting van het in erfpacht verkregen natuurgebied Scharperswijk is door Rijkswaterstaat eenmalig afgekocht voor een periode van 10 jaar. De afkoopsom bedroeg € 121. In het boekjaar is voor een bedrag van € 18 onttrokken aan het fonds. Per ultimo 2021 bedraagt het saldo € 65.

Fonds Regionaal Belang Voorne

Stichting Regionaal Belang Voorne heeft haar activiteiten gestaakt in 2017. Het saldo van vermogen is aan het Zuid-Hollands Landschap geschonken, ten behoeve van de plaatselijke gebiedsontwikkeling. In het boekjaar is voor een bedrag van € 2 onttrokken aan het fonds.

Visdiefje

Fonds Beheer Hollandsche IJssel

Het beheer en inrichting van het verkregen natuurgebied Hollandsche IJssel is door de Provincie Zuid-Holland eenmalig afgekocht voor een periode van 20 jaar. De afkoopsom bedroeg € 188. Dit bedrag is opgebouwd uit een bedrag van € 99 voor het beheer en onderhoud aan de kraanbaan. Het restant ad € 89 is voor de beheerwerkzaamheden (Boele, Schanspolder en Geitenwei). In het boekjaar 2021 is voor een bedrag van € 9 onttrokken aan het fonds.

Fonds kwaliteitsimpuls Krimperwaard

Om het gebied rond de Krimperwaard een kwaliteitsimpuls te geven zullen in de komende jaren activiteiten plaatsvinden. Niet alleen ten behoeve van het beheer, maar ook voor de aankoop van gronden, sanering en herinrichting van de natuur. De kosten worden gedekt uit een legaat dat de Stichting Zuid-Hollands Landschap heeft mogen ontvangen ultimo 2019. In 2021 is hiervan reeds € 42 ingezet.

Fonds Natuurfonds

Het Natuurfonds Voornes Duin en Voordelta Westvoorne (vanaf nu Natuurfonds Westvoorne) is opgericht door Eneco, Vattenfall, gemeente Westvoorne, Natuurmonumenten en Stichting Het Zuid-Hollands Landschap. Het fonds heeft als doel de natuurwaarden en de natuurbeleving in het Voornes Duin en de Voordelta (Natura 2000-gebied) te versterken. En richt zich specifiek op de natuurgebieden van Stichting Het Zuid-Hollands Landschap en Vereniging Natuurmonumenten. Dat doet het fonds door jaarlijks € 35 beschikbaar te stellen voor geormerkte projecten van Natuurmonumenten en het Zuid-Hollands Landschap. De financiële middelen ten behoeve van het fonds worden beschikbaar gesteld door Vattenfall, Eneco en de gemeente Westvoorne. Het is mogelijk dat andere partijen ook investeren in dit fonds, mits dit door alle betrokken partijen wordt goedgekeurd. Het natuurfonds wordt beheerd door het Zuid-Hollands Landschap. In het boekjaar is voor een bedrag van € 0 onttrokken aan het fonds en is de bijdrage van 2021 ad € 36 toegevoegd tot een saldo per einde 2021 van € 69.

Toelichting op de balans

x € 1.000

RESULTAATVERDELING

	Stand per 1-1-2021	Werkelijk 2021	Stand per 31-12-2021	Begroot 2021	Werkelijk 2020
Continuïteitsreserve	4.573	-417	4.156	0	-759
	4.573	-417	4.156	0	-759
Bestemmingsreserves					
Aankoop en beheer nieuwe terreinen	2.643	411	3.055	-272	474
Optimalisatie beheerplannen	0	0	0	0	-270
Strategische investeringen	1.576	169	1.745	-387	360
Verbinden met mensen	1.212	-134	1.078	-352	46
De Groene Motor	60	-2	58	0	60
Egalisatiereserve	921	186	1.107	0	409
Beheer Opstallen	209	371	580	-218	-473
	6.622	1.001	7.623	-1.229	606
Bestemmingsfondsen					
Veenweiden en Rietland	0	0	0	0	-6
Beheer Objecten Derden ^{*1)}	161	74	235	1	105
Beheer Elfenbaan	994	-39	955	-44	-42
Beheer Ockenburgh ^{*2)}	134	77	211	-18	-255
Beheer Spanjaards Duin	404	-32	372	-27	338
Beheer Beresteijn	49	8	57	8	9
Beheer Zandmotor	2	0	2	4	-43
Beheer Van Dixhoorndriehoek	93	-22	71	-32	-6
Beheer Scharperswijk	83	-18	65	-34	-8
Regionaal Belang Voorne	11	-2	9	-8	-8
Beheer Hollandse IJssel	151	-9	142	-38	2
Krimpenerwaard	209	-42	167	-48	-113
Natuurfonds ^{*3)}	33	36	69	-31	33
	2.325	31	2.356	-267	7
Totaal	13.519	616	14.135	-1.496	-145

*1) Beheerobjecten Oostvlietpolder 't Vogelhof en Biodiversiteit Groene Strand zijn minder uitgevoerd dan begroot.

*2) Minder uitgevoerd dan begroot, wordt ingaande 2022 ingehaald.

*3) De bijdragen over 2020 en 2021 zijn reeds ontvangen maar de uitvoering van de werkzaamheden loopt vertraging op.

Toelichting op de balans

x € 1.000

VOORZIENINGEN [10]	2021	2020
Jubileumvoorziening	13	16
Voorziening groot onderhoud	105	111
	118	127

Jubileumvoorziening

Stand per 1 januari	16	19
Toevoeging	0	0
Onttrekking	-3	-3
Stand per 31 december	13	16

De voorziening voor jubilea is getroffen voor toekomstige uitkeringen overeenkomstig de opgenomen bepalingen in de cao Bos en Natuur, onderdeel De Landschappen, waarbij uitkeringen voor jubilea zijn toegezegd bij het bereiken van het 25e en 40e dienstjaar. De verplichtingen zijn per individuele medewerker bepaald, waarbij de toekomstige uitkering contant is gemaakt. In de bepaling van de voorziening is rekening gehouden met het aantal dienstjaren en de blijfkans.

Voorziening groot onderhoud

Stand per 1 januari	111	10
Toevoeging	18	101
Onttrekking	-25	0
Stand per 31 december	105	111

Aan de Langevelderslag 6 is in 2017 een vakantiewoning ontwikkeld. Om deze woning up-to-date te houden en juist te onderhouden, wordt er jaarlijks gedoteerd aan een voorziening groot onderhoud. Toekomstig groot onderhoud of modernisering van meubilair kan dan worden betaald uit deze voorziening. Met ingang van het jaar 2020 is de Voorziening groot onderhoud uitgebreid met alle in gebruik zijnde aanwezige opstallen en is in overeenstemming gebracht met de planning van onderhoud voor alle opstallen. De toevoeging heeft plaatsgevonden vanuit het Bestemmingsfonds Beheer Opstallen. In 2021 heeft reguliere dotatie plaatsgevonden en onttrekkingen door uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden.

SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA [11]	2021	2020
Crediteuren	1.007	662
Belastingen en premies sociale verzekeringen	207	196
Overige schulden en overlopende passiva	1.524	2.053
	2.739	2.911

Belastingen en premies sociale verzekeringen

Loonheffingen	115	85
Pensioenpremies	91	111
	207	196

Reservering vakantiegeld en -dagen	240	257
Vooruitontvangen bedragen	662	678
Nog te betalen bedragen	99	204
Vooruitontvangen subsidiegelden ten behoeve van projecten	523	915
	1.524	2.053

Toelichting op de balans

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen en belangrijke financiële verplichtingen

HUURVERPLICHTINGEN

Huur (jaarlijks)	€ 235
ICT printers (jaarlijks)	€ 21
ICT (Axians voor 3 jaar)	€ 223
Vervoermiddelen (jaarlijks)	€ 36
Totaal	€ 515

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

Grondaankoop en inschatting (geen) staatssteun Risico – Klacht bij de Europese Commissie

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters (waaronder Nationaal Park de Hoge Veluwe) over de PNB-regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog goed. Zowel de VGG als de terreinbeherende organisaties (TBO's) hebben – op verschillende gronden - tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. Wij hebben mede beroep aangetekend, omdat de TBO's onder andere - in tegenstelling tot de Europese Commissie - van mening zijn dat natuurbeschermingsorganisaties als Stichting Het Zuid-Hollands Landschap niet kwalificeren als 'onderneming', en aldus geen sprake is van staatssteun. Voorts is er naar het inzicht van de TBO's evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB-regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlands natuurbeheer.

Gevolgen/genomen maatregelen

In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU-Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU-Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB-regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU-Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB-regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen.

In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB regeling in 1993, werden de TBO's belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarden tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede open te stellen. In 2021 heeft de Europese Commissie geoordeeld dat een Duitse TBO kwalificeert als onderneming. Ondanks dat de uitkomst van de procedure voor de Nederlandse TBO's nog onzeker is, dient er inmiddels rekening te worden gehouden met een uitstroom van middelen, maar is er geen betrouwbare schatting te maken voor het opnemen van een voorziening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van het Zuid-Hollands Landschap doch geen onzekerheid omtrent de continuïteit van het Zuid-Hollands Landschap tot gevolg zal hebben. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Stichting Het Zuid-Hollands Landschap van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer.

Toelichting op de baten en lasten

x € 1.000

	Werkelijk 2021	Begroot 2021	Werkelijk 2020
Baten [12]			
Baten van particulieren	2.587	1.803	1.769
Baten van bedrijven	61	70	65
Baten van loterijorganisaties	1.125	1.125	1.125
Baten van subsidies van overheden	3.908	3.562	3.931
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1.400	1.966	1.949
Overige baten	824	94	-842
	9.905	8.621	7.996

Baten van particulieren

Nalatenschappen	532	350	312
Beschermersinkomsten	1.123	1.220	1.063
Donaties en giften	932	233	395
	2.587	1.803	1.769

Baten van loterijorganisaties

Nationale Postcode Loterij	1.125	1.125	1.125
	1.125	1.125	1.125

Dit betreft de reguliere bijdrage van de Nationale Postcode Loterij voor het Zuid-Hollands Landschap en De Groene Motor. Het huidige contract via LandschappenNL loopt tot en met 2020.

Baten van subsidies van overheden

Natuur en landschap (SNL)	2.318	2.060	2.044
Provincie Zuid-Holland (reguliere producten)	404	407	407
Provincie Zuid-Holland (projecten)	1.186	1.095	1.480
	3.908	3.562	3.931

Incidentele subsidies	1.186	1.095	1.480
Structurele subsidies	2.722	2.467	2.451
	3.908	3.562	3.931

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Verkoop producten	11	11	4
Bijdrage derden	844	1.499	1.452
Inkomsten uit terreinen	546	457	492
	1.400	1.966	1.949

Toelichting op de baten en lasten

x € 1.000

	Werkelijk 2021	Begroot 2021	Werkelijk 2020
Brutowinstmarge producten			
Verkoop producten	15	22	9
Kostprijs producten	-4	-11	-5
	11	11	4

Overige baten

Mutatie onderhanden projecten	707	0	-967
Overige baten	117	94	125
	824	94	-842

LASTEN [13-16]

Personeelskosten	3.611	3.601	3.215
Vrijwilligerskosten	34	76	129
Uitbesteed werk	3.518	4.376	2.617
Materieel	448	436	374
Afschrijvingskosten	314	361	285
Voorlichting, communicatie en promotie	633	513	537
Huisvestingskosten	217	173	189
Verwerving	4	0	-2
Zakelijke lasten terreinen	95	103	99
Algemene kosten	852	619	855
	9.728	10.257	8.298

Verdeling lasten

Besteed aan doelstellingen	7.452	9.335	6.551
Wervingskosten	442	420	340
Kosten beheer en administratie	1.834	502	1.407
	9.728	10.257	8.298

Personeelskosten

Brutolonen en salarissen	2.564	2.512	2.318
Sociale lasten	441	373	390
Pensioenlasten	364	312	322
Overige personeelskosten	242	403	184
	3.611	3.601	3.215

Het personeelsbestand bedroeg gemiddeld 51,2 fte
(voorgaand boekjaar: 47,2 fte)

Toelichting op de baten en lasten

x € 1.000

	Werkelijk 2021	Begroot 2021	Werkelijk 2020
Overige personeelskosten			
Reiskostenvergoeding	5	5	6
Onkostenvergoedingen	49	68	44
Werkkleding	28	27	35
Ziekteverzuim	84	208	-14
Scholings- en opleidingskosten	61	60	45
Inhuur derden	2	0	52
Overige personeelskosten	13	35	17
	242	403	184

BESTEED AAN DOELSTELLINGEN [13]

Natuurbeheer	1.973	1.895	1.664
Kwaliteitsborging / Monitoring / Beheeradministratie	240	264	209
Recreatie	378	399	368
Communicatie	690	680	599
Ontwikkeling	187	176	144
Beheer objecten	334	678	525
Opstallen	303	302	326
De Groene Motor	466	587	420
Vrijwilligers	153	142	143
Projecten	2.727	4.211	2.152
	7.452	9.335	6.551

WERVINGSKOSTEN [14]

Personeelskosten	184	177	157
Vrijwilligerskosten	0	0	0
Uitbesteed werk	0	0	12
Materieel	0	0	0
Afschrijvingen	0	0	0
Voorlichting, communicatie en promotie	180	175	113
Huisvestingskosten	11	11	11
Zakelijke lasten	0	0	0
Algemene kosten	67	57	47
	442	420	340

Toelichting op de baten en lasten

x € 1.000

	Werkelijk 2021	Begroot 2021	Werkelijk 2020
KOSTEN BEHEER EN ADMINISTRATIE [15]			
Personeelskosten	840	727	808
Vrijwilligerskosten	0	0	1
Uitbesteed werk	286	76	17
Materieel	13	12	14
Afschrijvingen	114	108	108
Huisvestingskosten	51	39	64
Zakelijke lasten terreinen	1		0
Algemene kosten	530	349	396
Omslagen		-809	
	1.834	502	1.407

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN [16]

Opbrengsten van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten

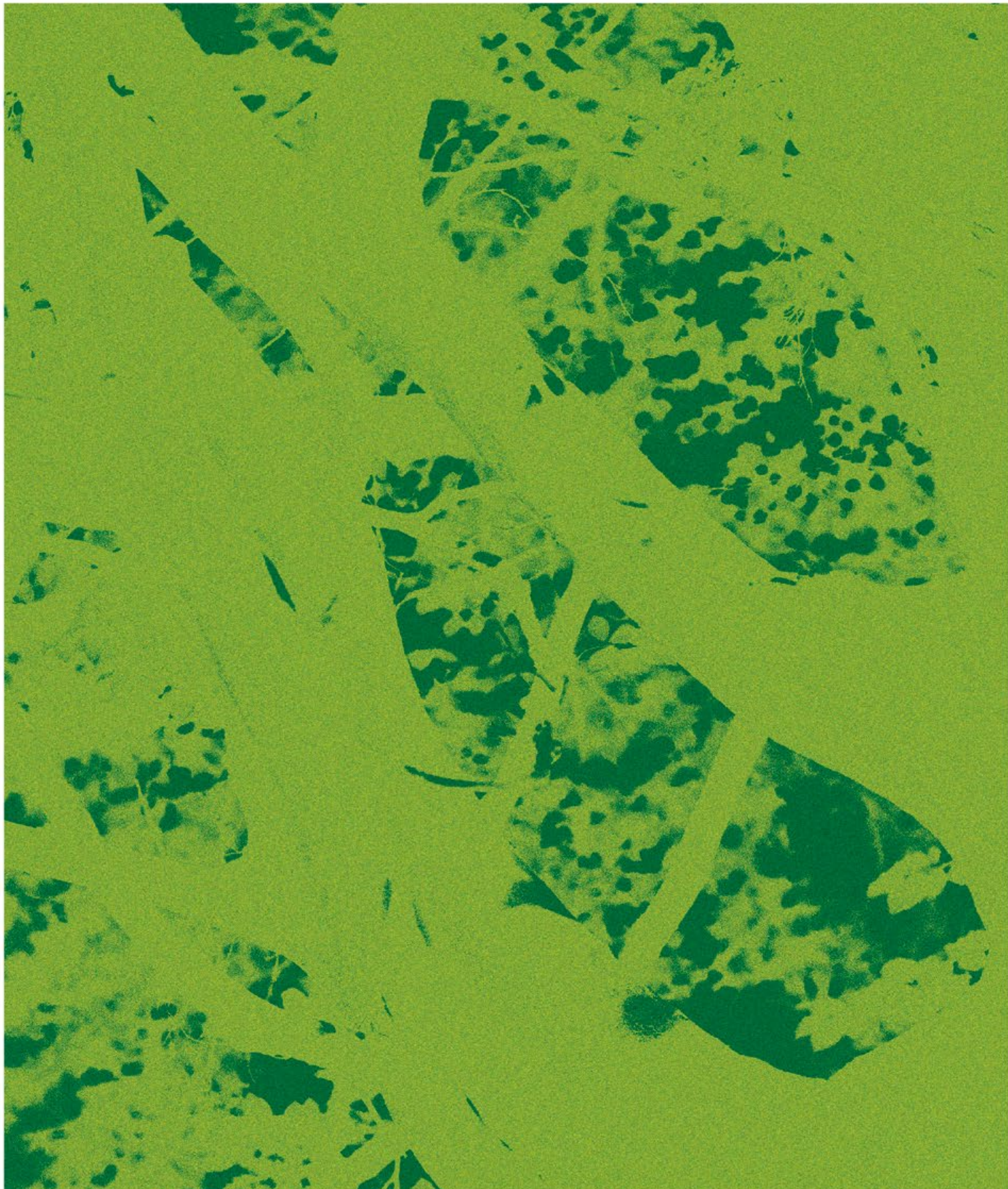
Opbrengsten uit dividend	26	140	49
Opbrengsten uit rentes	2	1	7
(On)Gerealiseerde koersresultaten	450	0	228
Kosten van effecten	-30	0	-30
	448	141	254

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten

Rentebaten banken	-10	0	-1
	-10	0	-1

Purperreiger

5. Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de Raad van Toezicht van Stichting 'Het Zuid-Hollands Landschap'

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting 'Het Zuid-Hollands Landschap' te Rotterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting 'Het Zuid-Hollands Landschap' per 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 "Fondsenwervende organisaties".

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2021;
2. de winst-en-verliesrekening over 2021; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting 'Het Zuid-Hollands Landschap' zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring bestaande uit:

- het bestuursverslag;
- overige gegevens;
- bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 “Fondsenwervende organisaties” is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 “Fondsenwervende organisaties” en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 “Fondsenwervende organisaties”.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 “Fondsenwervende organisaties”. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van

materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaaf zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Breda, 9 juni 2022

Mazars N.V.

w.g. drs. A.N. Terstegen RA

6. Bijlagen

Bijlagen: Activastaat

x € 1.000

OMSCHRIJVING	Boekwaarde 2020	Investerings 2021	Desinvesterings 2021	Afschrijvingen 2021	Boekwaarde 2021
Immateriële vaste activa					
Automatisering	170	81	0	-68	182
	170	81	0	-68	182
Materiële vaste activa					
Direct in gebruik voor de doelstelling					
Natuurterreinen	0	0	0	0	0
Opstallen	232	154	0	-30	357
	232	154	0	-30	357
Bedrijfsmiddelen					
Dienstauto's	231	0	0	-78	153
Machines	272	175	0	-63	384
Inventaris	245	12	0	-76	181
	748	187	0	-217	718
Totaal	980	342	0	-246	1.075

Bijlagen: Recapitulatie reserves en fondsen

x € 1.000

	2021					2020						
	Saldo 1-1-2021	Resultaat producten	Resultaat opstellen en beheerobjecten	Resultaat afgeronde projecten	Overige mutaties	Saldo 31-12-2021	Saldo 1-1-2020	Resultaat producten	Resultaat opstellen en beheerobjecten	Resultaat afgeronde projecten	Overheveling	Saldo 31-12-2020
Continuïteitsreserve												
Resultaat overige mutaties	4.573	0	0	0	-417	4.156	5.331	0	0	0	-759	4.573
	4.573	0	0	0	-417	4.156	5.331	0	0	0	-759	4.573
Bestemmingsreserves												
Aankoop en beheer nieuwe terreinen	2.643	226	0	-23	208 *1)	3.055	2.169	11	0	-9	472	2.643
Egalisatiereserve beleggingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Optimalisatie beheerplannen	0	0	0	0	0	0	270	0	0	-85	-185	0
Strategische investeringen	1.576	558	-7	-191	-192	1.745	1.216	197	0	-149	311	1.576
Verbinden met mensen	1.212	0	-12	-122	0	1.078	1.167	0	-12	-58	116	1.212
Egalisatiereserve	921	0	0	186	0	1.107	512	0	0	203	207	921
De Groene Motor reserve	115	6	0	-7	0	113	55	60	0	0	0	115
Beheer Opstellen	209	0	-22	-7	400	580	682	0	-63	-376	-34	209
	6.676	790	-41	-164	417	7.678	6.070	268	-74	-474	887	6.676

(Vervolg)

Bijlagen: Recapitulatie reserves en fondsen

x € 1.000

	2021						2020					
	Saldo 1-1-2021	Resultaat producten	Resultaat opstellen en beheerobjecten	Resultaat afgeronde projecten	Overige mutaties	Saldo 31-12-2021	Saldo 1-1-2020	Resultaat producten	Resultaat opstellen en beheerobjecten	Resultaat afgeronde projecten	Overheveling	Saldo 31-12-2020
Bestemmingsfondsen												
Veenweiden en Rietland	0	0	0	0	0	0	6	0	0	-6	0	0
Beheer Objecten Derden	161	0	74	0	0	235	56	0	80	0	25	161
Beheer Elfenbaan	994	0	-39	0	0	955	1.037	0	-42	0	0	994
Beheer Ockenburgh	134	0	77	0	0	211	389	0	-5	0	-250	134
Beheer Spanjaards Duin	404	0	-32	0	0	372	67	0	338	0	0	404
Beheer Beresteijn	49	0	8	0	0	57	40	0	9	0	0	49
Beheer Zandmotor	2	0	0	0	0	2	44	0	-43	0	0	2
Beheer Van Dixhoordriehoek	93	0	-22	0	0	71	99	0	-6	0	0	93
Beheer Scharperswijk	83	0	-18	0	0	65	91	0	-8	0	0	83
Regionaal Belang Voorne	11	0	0	-2	0	9	19	0	0	-8	0	11
Beheer Hollandse IJssel	151	0	-9	0	0	142	149	0	2	0	0	151
Krimpenerwaard	209	0	0	-42	0	167	322	0	0	-113	0	209
Natuurfondsen	33	0	0	36	0	69	0	0	0	33	0	33
	2.325	0	39	-8	0	2.356	2.318	0	326	-93	-225	2.325
TOTAAL	13.574	790	-2	-172	0	14.190	13.719	268	252	-568	-97	13.574

***1) Overige mutatie van Continuïteitsreserve conform raad van toezicht besluit**

Bestemmingsreserve Aankoop en beheer nieuwe terreinen	50%	208	-417
Bestemmingsreserve Strategische investeringen	50%	208	
TOTAAL		417	

***2) Overige mutaties van Bestemmingsreserve Strategische Investerings achterstallig onderhoud**

Bestemmingsreserve Beheer Opstellen	400	-400
Bestemmingsreserve Strategische Investerings	-400	
TOTAAL	0	

Bijlagen: Producten

x € 1.000

	Kwaliteitsborging/Monitoring/Beheeradministratie	Natuurbeheer	Recreatie	Fondsawerwing	Communicatie	Ontwikkeling	Opstallen	Beheerobjecten	Bedrijfsvering	De Groene Motor	Vrijwilligers ZHL	Algemene projecten	TOTAAL 2021	BEGROTING 2021	VERSCHIL 2021	
BATEN																
Subsidie SNL	1.993	45	232	0	0	0	0	35	0	0	0	14	2.318	2.060	257	
Subsidie PZH	0	0	0	0	0	0	0	0	0	395	0	9	404	407	-3	
Bijdrage NPL	0	0	0	0	0	0	0	0	133	188	0	804	1.125	1.125	0	
Bijdragen derden	51	0	19	0	8	0	5	369	0	0	0	392	844	1.499	-655	
Subsidie projecten	33	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0	1.141	1.186	1.095	91	
Inkomsten uit terreinen	261	0	6	0	0	0	252	0	0	0	0	26	546	457	89	
Beschermersinkomsten	0	0	0	1.110	0	0	13	0	0	0	0	0	1.123	1.220	-97	
Opbrengst winkel	0	0	0	0	11	0	0	0	0	0	0	0	11	11	0	
Sponsoring	0	0	1	19	0	0	0	40	0	0	0	0	61	70	-9	
Giften	0	0	0	917	0	0	0	0	0	0	0	15	932	233	699	
Legaten	0	0	0	532	0	0	0	0	0	0	0	0	532	350	182	
Rente	0	0	0	0	0	0	-1	-9	0	0	0	0	-10	1	-11	
Koersresultaat beleggingsportefeuille	0	0	0	0	0	0	0	0	450	0	0	0	450	0	450	
Opbrengst beleggingsportefeuille	0	0	0	0	0	0	0	0	-2	0	0	0	-2	140	-142	
Overige baten	21	1	0	8	2	0	0	0	61	0	0	732	824	94	730	
	2.358	46	259	2.586	21	0	269	446	643	582	0	3.133	10.344	8.762	1.582	
LASTEN																
Personeelskosten	-654	-149	-266	-184	-287	-128	-44	-122	-840	-271	-79	-587	-3.611	-3.601	-10	
Vrijwilligerskosten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	-32	-1	-34	-76	42	
Uitbesteed werk	-774	-62	-70	0	-1	-45	-144	-202	-286	-89	-38	-1.789	-3.500	-4.376	876	
Materieel	-268	0	-37	0	-8	0	-4	-8	-13	-30	-2	-102	-473	-436	-37	
Afscriptingskosten	-119	0	0	0	-43	0	-17	0	-114	-7	0	-14	-314	-361	47	
Voorlichting, communicatie en promotie	0	0	0	-180	-270	0	0	0	0	0	0	-183	-633	-513	-120	
Huisvestingskosten	-32	-8	-4	-11	-19	-3	-83	0	-51	-5	0	0	-217	-173	-44	
Verwerving	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-4	-4	0	-4	
Zakelijke lasten terreinen	-81	0	0	0	0	0	-2	0	-1	0	0	-11	-95	-103	8	
Algemene kosten	-44	-21	-1	-67	-62	-11	-8	-1	-530	-62	-2	-35	-846	-619	-228	
Omslagen	0	0	0	0	0	0	0	-80	769	-111	0	-578	0	0	0	
	-1.973	-240	-378	-442	-690	-187	-303	-415	-1.065	-577	-153	-3.305	-9.728	-10.257	529	
Resultaat	385	-194	-119	2.144	-669	-187	-34	32	-422	6	-153	-172	616	-1.496	2.111	

deyqspueL spuelloH-pinZ teH gultyoiS t20Z gelsjevee!

Bijlagen: Begroting komend boekjaar

x € 1.000

	BEGROOT 2022
BATEN	
BATEN	
• Baten van particulieren	2.260
• Baten van bedrijven	70
• Baten van loterijorganisaties	1.125
• Baten van subsidies van overheden	2.688
	6.143
• Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	3.174
• Overige baten	31
Som van de baten	9.349
LASTEN	
BESTEED AAN DOELSTELLINGEN	
• Natuurbeheer	1.787
• Recreatie / Toezicht en Handhaving	490
• Kwaliteitsborging / Monitoring en Beheeradministratie	284
• Beheer opstallen	295
• Beheer Derden Terreinen	648
• Ontwikkeling	239
• Communicatie	781
• Projecten	4.816
• De Groene Motor	583
• Vrijwilligers ZHL	191
	10.113
Wervingskosten	437
Kosten beheer en administratie	555
Som van de lasten	11.105
Saldo voor financiële baten en lasten	-1.756
Saldo financiële baten en lasten	212
Saldo van baten en lasten	-1.544
BESTEMMING SALDO VAN BATEN EN LASTEN	
Toevoeging/onttrekking aan:	
• Continuïteitsreserve	0
• Bestemmingsreserves	1.100
• Bestemmingsfondsen	444
	1.544

Zuid-Hollands Landschap

Olof Palmestraat 18 info@zhl.nl
2616 LR Delft www.zhl.nl
010 - 272 22 22

De foto's in dit jaarverslag zijn onder andere gemaakt door: S. Goed, G. van der Hee, M. Hoekstra, B. Kamp, I. Lammers, Ministerie van Beeld, M. Roos, F. Scheplitz, A.J. van Termeij en D. van Zon.